

Foto: P. H. / foto

Klage over Bent Jensen

Kendte redaktører søgte at lægge pres på bedømmelse af historie-speciale, som kritiserede deres metoder. Og den kendte koldkrigshistoriker bidrog til pressionen – men det er ikke "illoyal kollegial adfærd", siger Syddansk Universitet efter en klage ...

Weekendavisens og Berlingskes to kendte *venstrefløjs-revsere* Bent Blüdnikow og Bo Bjørnvig forsøgte i februar måned at gribe ind i den akademiske verdens procedurer. De var ikke flatterende omtalt i Jens Liljegrens historie-speciale; de beskyldes for citatfusk og manipulation i deres redigering af opgøret med venstrefløjen. Men det kom alligevel som en overraskelse for Liljegren, at de to forsøgte at lægge pres på hans vejleder for enten at få karakteren ændret eller få afhandlingen erklæret ikke-bestået.

Pressionen lykkedes ikke, for vejlederen – som har holdt lav profil under kontroversen – holdt den faglige fane højt og fastholdt, at afhandlingen var til førstekarakter.

Det indledte en bitter fejde, som også involverer koldkrigshistorikeren Bent Jensen.

Bitter fejde

Da det ikke lykkedes revser-duoen at få indflydelse på bedømmelsen *med tilbagevirkende kraft*, forsøgte de i februar en taktik med *mis-kreditering*. De fremsendte tre hidsige kommentarer til afhandlingen, hvoraf den ene var skrevet af professor Bent Jensen. Samtidig bad de vejlederen om aktivt at medvirke til på *kædebrevs-agtig vis* at omdele kommentarerne til interesserede parter, og de cirkulerede selv kommentaren i *revser-miljøet*.

Bent Jensen hævdede i sin kommentar, at afhandlingen manipulerede og brugte uanstændige kneb for at kunne stemple ham som løgnagtig. I en førsteudgave af brevet (januar), som cirkulerede i miljøet, krævede han "oprejsning" og truede med at indklage Liljegren for "videnskabelig uredelighed".

Liljegren mente ikke, at det kunne være i overensstemmelse med den akademiske verdens kodeks for

"loyal kollegial adfærd", når Bent Jensen bag hans ryg havde "bedømt" afhandlingen og beskyldt ham for at være videnskabeligt uredelig. Han klagede derfor til Praksisudvalget ved SDU over Bent Jensens opførsel.

Men Praksisudvalget afviste klagen og det er Bent Jensen glad for: "Det er en absurd sag. Liljegren klager over mig - selv om det er ham, der har foretaget ved at skrive oprørende ting om mig. Det er ham der har været groft illoyal og manglet simpel anstændighed".

Liljegren: Gået politik i den ...

Praksisudvalgets afvisning er underskrevet af Praksisudvalgets formand, statskundskabsprofessor Mogens N. Pedersen, rektor Jens Oddershede samt SDUs chefjurist. Men Liljegren kalder afgørelsen stærkt kritisabel:

"Jeg har forståelse for, at SDU beskytter sine forskere, når bare det sker på et sagligt og fagligt grundlag. Men Praksisudvalgets afvisning af min klage er vilkårlig, for den er uargumenteret og lever ikke op til de mindste standarder i forvaltningsloven samtidig med, at den i sit indhold er behæftet med fejl", siger Liljegren og slutter: "Der er jo ingen mening med etiske klageinstanser, hvis reglerne ikke håndhæves konsekvent. Men for Syddansk Universitet står der meget på spil i en klagesag mod en professor med en høj offentlig profil. For mig derimod er der ingen tvivl om, at Praksisudvalgets afgørelse fortæller, at der er gået politik i den ..."

Liljegren har klaget til Videnskabsministeriet over SDUs klagebehandling.

jØ

Se side 4...

Fyret efter undervisnings-evaluering 6
Ulovligt siger Ombudsmanden

Stillingsdimensionering 6
Rundspørge giver indtryk af vidt forskellige meninger i sektorforskningen

Seminarier kaldes universiteter 10
Det foreslår undervisningsminister Tørnæs i noget, der udfordrer videnskabsminister Sander

Unge forskere 12
- står trods meget omtalt opdagelse i job-tomrum

INTERVIEW

Dandyloven rabiat 23-25
Det er helt uhørt i vesten, at der lovgives om, hvordan universiteter styres, siger internationalt kendt forsker-i-forskning

Det akademiske mikrokosmos 26
Satirisk essay om universitetspolitik anno 1908. ESSAY

INTERNATIONALT TEMA: 14-21

England: Universitetets formål 14
Regeringstalsmand var sjældent åbenmundet, og så brød debatten ud

Frankrig: Tavse intellektuelle 16
I Danmark tror vi at den intellektuelle debat lever i Frankrig, men mange tier

Rusland: Historikerstrid om Stalin 20
Nogle ønsker sandheden om Stalin, nogle siger det er for sent og nogle vil rehabilitere ham

Medlemsblad for DM's universitetsansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt JAFs, DFs og DDDs undervisnings- og forskningsansatte.

Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Redaktion:

Lektor Leif Søndergaard, DM I
Lektor Mogens Ove Madsen, DJØF
Seniorforsker Niels Erik Poulsen, DM3
Lektor Lars Kamp Nielsen,
Farmaceutforeningen
Otto Meyer, Dyr lægeforeningen
Anders Correll, Jordbrugsak.
(ansv.hav. for dette nummer)

Journalist Lise Penter Madsen
Red. sekr. Jørgen Øllgaard
(Joe@magister.dk)

Redaktionens adresse:

FORSKERforum
Peter Bangsvej 32
2000 Frederiksberg C

Telefon: 38 15 66 33
Fax: 38 15 66 32

FORSKERforum

udkommer 10 gange om året.
Bladet udkommer den første uge i hver måned.

Næste deadline:

18. august 2003

www.forskeren.dk

Øvrige adresser:

Dansk Magisterforening
Peter Bangsvej 32
2000 Frederiksberg C
Tlf. 38 15 66 00

DJØF
Gothersgade 133
PB 2126
1015 Kbh. K
Tlf. 33 95 97 00

Dansk Farmaceut Forening
Rygaards Allé 1
2900 Hellerup
Tlf. 39 46 36 00

Jordbrugsakademikernes Forbund
Frederiksberg Allé 3, 2. sal
1621 Kbh. V
Tlf. 33 21 28 00

Dyr lægeforeningen
Rosenlunds Allé 8
2720 Vanløse
Tlf. 38 71 08 88

Oplag: 9.000

Grafisk Produktion:

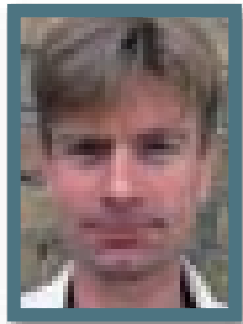
Poul Rømer Design
tlf. 44 53 05 51

Tryk:
Datagraf

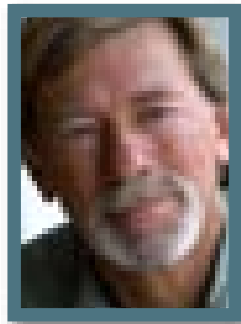

Foto: Søren Hartvig

(hvor ikke andre er anført).

Af Anders Correll, JAF

Lars Kamp Nielsen, DF

Otto Meyer, DDD

En klap for øjet?

Intet tyder på, at den kommende finanslov vil vise sig nådig over for forskningsinstitutionerne, tværtimod. Dermed fortsætter den offentlige investering i forskning og udvikling sit frie fald, og med basisbevillinger, som mange steder ligger under 50 pct. af budgettet har forskningsinstitutionerne ingen mulighed for at kompensere. Nu taler vi ikke længere om nedjusteringer, men om lukning af forskningsområder.

Det virker som et stort paradoks, når regeringen på den ene side skærer i forsknings og udviklingsmidlerne, samtidig med at den fremhæver at forskning og udvikling skal sikre Danmarks fortsatte vækst. Regeringen fastholder Barcelona-erklæringen om, at FoU-midlerne i 2010 skal udgøre 3 pct. af bruttonationalproduktet. Som man kunne læse i forrige nummer af FORSKERforum mangler der "kun" 750 mio. kr. pr. år i de næste fem år for at nå op på den ca. 1 pct., som den offentlige andel forventes at udgøre. De økonomiske vismænd og Danmarks Forskningsråd kritiserer også passiviteten.

Det haster for regeringen, for man kan ikke skære ned i længere tid, for derefter at puste liv gennem en saltvandsindsprøjtning. Det tager tid at opbygge et forskningsmiljø.

Ved uddelingen af Grundfosprisen 2003 den 19. maj gjorde videnskabsminister Helge Sander det klart, at forskning og uddannelse skal opprioriteres, hvis vi skal fastholde vores nuværende position og konkurrenceevne. Videnskabsministeren gjorde sig talsmand for specielt den videnstunge erhvervsudvikling ved at fremhæve en undersøgelse fra bl.a. medicinalindustrien, der viser, at ansættelse af personer med en længerevarende uddannelse fra universiteter m.m. giver en fortjeneste på 950.000 kr. pr. år, mens en medarbejder med en kortere uddannelse medføre en gevinst på ca. 600.000 kr. pr. år. Det er altså en god investering at satse på forskning og uddannelse, sagde han. Måske har videnskabsministeren og regeringen overset, at det kræver et godt forskningsmiljø at uddanne dygtige og attraktive forskere til erhvervslivet, og at det tager mange år at opbygge, eller genopbygge, et godt forskningsmiljø.

Ved samme lejlighed fremhævede videnskabsministeren, at det er vigtigt, at der er folkelig opbakning til øgede investeringer i forskning og uddannelse, og at det er langt lettere at skaffe midler til f.eks. sundhed og velfærd.

Det tror vi også det er, og et af regeringens helt store mål er jo at reducere ventelisterne til sygehuse og sikre ældreplejen. De mål er der sådan set ikke noget galt med, tværtimod. Problemet er

bare, at det hele tiden bliver et argument for ikke at investere i f.eks. forskning og udvikling, og at vi på langt sigt ikke kan leve af at operere hinanden. Investering i forskning og udvikling kræver indsigt og overblik. Derfor vælger vi kompetente og engagerede politikere, som i samarbejde med deres embedsmænd, kan træffe afgørelser, som ikke altid virker logiske og let fordøjelige, når politikerne søger opbakning hos vælgerne til den førte politik.

Paradokset bliver endnu større, når man ser på de store besparelser som har ramt sektorforskningen, der udgør et væsentligt bindeled mellem forskningen og erhvervslivet. Således er Danmarks JordbrugsForskning, ramt af besparelser for fjerde år i træk, og har i den periode reduceret antallet af medarbejdere med ca. 20 pct. DJF offentliggjorde sidste år en rapport, som klart viser, at investeringer i jordbrugs- og fødevarerforskning er en god investering for samfundet. For hver krone der er investeret i denne forskning får samfundet 1,33 kr. tilbage.

De lave faste bevillinger betyder, at forskningsindsatsen i dag langt hen ad vejen er styret af programmidler. Et tankeeksperiment kunne være at sammenligne med kunststøtten. Kunstnerne får penge til at lave kunst, som de selv definerer, ikke støtte til valg af motiv mm. Det er kunstnerens kvalifikationer, som er bestemmende for støttens omfang. Forskerne er nøje udvalgte på basis af deres faglige kvalifikationer. Hvorfor lægger man ikke de samme betragtninger til grund for den offentlige forskningsstøtte, og overlader noget af forskningsinitiativet til de kvalificerede forskere? Det ville give frihed til at skabe det faglige niveau, de kreative ideer og grobund for en underskov af projekter, der senere kan føde forskningsprogrammer og –samarbejder.

Regeringen taler om global videnskabskonkurrence, almindens de offentlige forskningsbevillinger stiger i de lande, vi ynder at sammenligne os med, f.eks. Sverige, Norge og Finland. Når nu regeringen selv udtrykker, at Danmarks konkurrenceevne bl.a. afhænger af, at vi har et godt og velfungerende forskningsmiljø, som sammen med erhvervslivet skal danne en dynamisk duo.

Har regeringen, på trods af gode intentioner, valgt at sætte kikkerten for det blinde øje i håbet om at forskningsinstitutionerne presser deres medarbejdere endnu mere, og sammen med erhvervslivet rager kastanierne ud af ilden? Det er på tide at flytte kikkerten over til det andet øje, således at man med klarsyn kan kigge langt ud i horisonten. Der vil man se, at god forskning er en langtidsinvestering, som kræver mod, penge og sidst men ikke mindst - tillid til forskerne.

Plagiater og forfalskning

- bør alene være det, som kan behandles under Uredelighedsudvalget, siger rapport i kølvandet på Lomborg-rapporten

Definitionen af videnskabelig fup skal strammes op så den kort og godt kunne lyde sådan: ”Videnskabelig uredelighed foreligger, når en forsker eller en forskergruppe ved forfalskning, plagiering, fortielse eller på lignende grov måde vildleder om den videnskabelige indsats eller forskningens resultater”.

Det foreslår en arbejdsgruppe, som i kølvandet på Lomborg-sagen blev nedsat af Forskningsstyrelsen. Formuleringerne og praksis var for uklare, så det nuværende Uredelighedsudvalg (UVVU) har opereret i en gråzone. Nye regler bør være mere afgrænsede, så begrundelser også kan udformes mere præcist. Og arbejdsgruppens revisionsforslag er sådan, at det er tvivlsomt, om UVVU havde antaget Lomborg-klagen - og han ville i hvert fald ikke været blevet dømt!

Uredelighedsudvalget har ikke haft hjemmel i sin bekendtgørelse til at påtale ”afvigelse fra god videnskabelig skik”. Det bør man derfor ikke gøre i fremtiden. Men UVVU kan i særlige tilfælde udtrykke sådan kritik i klare tilfælde af uredelighed. Men sådanne påtaler må ikke indgå i selve ”dommen” – i konklusionen – men kun indgå i udtalelsens præmisser.

Selv om arbejdsgruppens rapport er en indirekte kommentar til Lomborgsagens behandling – og en underkendelse af UVVUs behandling – vil arbejdsgruppens formand, statskundskabsprofessor **Mogens N. Pedersen**, ikke kommentere Lomborgsagen i lyset af den nye rapport.

Bedragerisk hensigt

Arbejdsgruppen mener kun, at UVVU skal antage klager over egentlig videnskabelig uredelighed, men ikke klager, der alene angår fravigelse af god videnskabelig praksis.

Med afgrænsning til ”forfalskning, plagiering, fortielse eller lign.” ligger der, at der skal foreligge en bedragerisk hensigt. Men der bør også være åbent for i særlige tilfælde at dømme for uredelighed, selv om det ikke er muligt at bevise et forsæt hos forskeren.

Det er uklart i hvor høj grad selektive kilder – eller tilsvarende udeladelser, fravalg eller inddragelse af modsigelser fra andre forskere - kan danne baggrund for en klage:

”Det forekommer mig bekendt, at forskere ser venligere på kolleger, der er

enige med dem! Men det er almindeligvis ikke uredelighed. Kun i vanvittigt grove tilfælde vil det komme ind under definitionen af uredelighed. Det bør være noget, som forskersamfundets selvkritik selv må tage sig af”.

Forskningsrådenes problem

Nedsættelsen af arbejdsgruppen blev bl.a. fremprovokeret af debatten i kølvandet på Lomborgsagen mellem naturvidenskab og samfundsvidenskab, hvor de første mente, at det var muligt med strikte regler, mens de sidste argumenterede for videnskabelig rummelighed. Arbejdsgruppen skulle derfor også vurdere, om der er behov for, at der udarbejdes fælles eller områdespecifikke vejledninger for god videnskabelig skik.

Men de, som havde imødeset nogle afgrænsninger på den front, bliver skuffede. Rapporten nøjes med at konstatere, at god praksis kan variere mellem videnskabsdisciplinerne, men det præciseres ikke. Og arbejdsgruppe-formand Mogens N. Pedersen fortæller, at det var der simpelthen ikke tid til at lave.

Arbejdsgruppen kan derfor ikke anbefale forsøg på at opstille et fælles regelsæt. Men det anbefales, at der på de enkelte institutioner udarbejdes lokalt afpassede normer for god videnskabelig praksis.

Men lokale regler vil ikke fortælle en KU-humanist, hvordan reglerne er i Århus?

”Arbejdsgruppens kommissorium var at vurdere behovet for andre regler, men ikke at udarbejde nye regler. Vi konstaterer, at de enkelte institutioner og videnskabsområder bør tage en diskussion om det. Konkret foreslår vi, at de (frie) forskningsråd anmodes om at overveje udarbejdelse af overordnede praksisnormer, og man kunne da godt forestille sig, at Forskningsstyrelsen – som har UVVU under sig – tager initiativer i den retning”, forklarer arbejdsgruppeformand Mogens N. Pedersen.

Alle skriftlige produkter fra disputater til avisartikler

Arbejdsgruppen har også diskuteret, hvilke produkter, der kan klages over.

Man konstaterer, at forskere bør deltage i den offentlige debat med de begrænsninger, som gælder for alle (jf.

injurielovgivning m.m.). Men det betyder ikke, at en forskers avisartikel, kronik eller læserbrev i den brede offentlighed er undtaget fra en uredelighedsgranskning. Det vil være rimeligst, om ”ethvert skriftligt ’produkt’ fra en forskers hånd, uanset dets fremtrædelsesform” skal kunne underkastes en prøvelse for uredelighed.

Men Juralektor Peter Pagh stiller sig kritisk over en bred definition af, hvad der er omfattet, fordi det betyder, at en forsker ikke kan deltage i den offentlige debat på lige fod med andre, som ikke er underlagt uredeligheds-kodeks’et.

Om ytringsfriheden siger arbejdsgruppeformanden: ”Af den nye uredelighedsdefinition fremgår, at det i realiteten er plagiater og forfalskning, som kan indklages. Hvis det derimod handler om videnskabelig disput mellem flere parter, så er det ikke noget, der kan indklages. Så at en forsker fx plagierer i en avis-kronik, kan ikke fritage ham for at kunne blive indklaget”.

Men UVVU bør være yderst tilbageholdende med at bedømme en forskers indlæg i og bidrag til den offentlige debat, anbefaler arbejdsgruppen.

Offentlighed

Arbejdsgruppen bifalder den nuværende praksis, hvorefter sagen er unddraget offentligheden, så længe den verserer. Men efter afgørelse i en sag bør den – uanset udfaldet – være offentlig tilgængelig.

Hidtil har denne lukketid fx betydet i UVVU, at klager og indklaget pålægges at tie om sagen, mens den behandles. Det har af nogle parter været opfattet som en begrænsning af deres ytringsfrihed, især hvis deres sag har været genstand for offentlig debat.

”Rapporten siger, at det er en god ide, at parterne tier, mens sagen behandles. Men rapporten anbefaler ikke noget om pålæg om at tie, og så vidt jeg ved er der heller ikke i UVVUs bekendtgørelse baggrund for noget sådant ...”

jo

Forbitret dansk historikerfejde

Historiker: Bent Jensen manipulerede og løj om kilde ...

Bent Jensen: Maksimum af ond vilje for at konstruere faglige anklager ...

Danske forskere opfordres til at deltage i den offentlige debat. Men det kan have konsekvenser at præsentere synspunkter, der går op imod strømmen.

”Det var en dybt ubehagelig oplevelse, at se sig beskyldt for videnskabelig uredelighed fra en professors side og vide, at beskyldningen hvilede på hans manipulation med min afhandling og vide at mine motiver blev mistænkeliggjort. Det gjorde det selvfølgelig ikke mindre ubehageligt at samme professor havde indflydelse nok til at bidrage til at sætte disse beskyldninger i offentlig cirkulation. Det er absolut ikke rart som ny og jobsøgende kandidat at få antastet sin faglighed på den måde”, siger Jens Liljegren. Han klagede til Praksisudvalget ved Syddansk Universitet over, at professor Bent Jensen i en meget negativ ”underhåndsbedømmelse” af Liljegrens speciale havde forbrudt sig mod ”god videnskabelig skik”.

Bent Jensen: Skulle vi finde os i at blive svinet til?

Professoren forklarer, at han blev trukket ind i sagen ved, at han i en privat mail til redaktør Bo Bjørnvig havde kommenteret specialet, og at mailen også blev sendt til Liljegren. At brevet så er cirkuleret i pressekrede, er ikke hans ansvar.

Bent Jensen afviser, at der er lagt pres på vejlederen. Han afviser også anklagerne om ”illoyal kollegial adfærd”, fordi han har kommenteret Liljegrens påstande, og fordi kommentaren er brugt i redaktørernes indsigelse:

”Mener Liljegren virkelig, at jeg og redaktørerne ikke har ret til at tage til genmæle mod hans uhyrlige påstande om manipulation og løgn? Skulle vi bare sidde tavse med hænderne i skødet og finde os i at blive svinet til?”

Kontroversielt stof

I sin afhandling belyste Liljegren indholdet i den offentlige debat og de debatmetoder, som blev taget i brug. Han tog fat i avisens skribenters kildebrug, argumentation, trykkepraksis m.m. Han konkluderede, at bladets daværende debatredaktør Bent Blüdnikow – nu *Berlingske* – redigerede selektivt, og at historieprofessor Bent Jensen manipulerede ”bevidst og løgnagtigt”, så han kunne nå frem til bekvemme beviser på, at venstrefløjs-aktører var sovjetlakajer.

Professoren kalder det dybt illoyal adfærd, at Liljegren ikke viste ham afhandlingen, så han kunne svare på anklagerne. Bent Jensen er tilmed professor på det samme institut, hvor Liljegren var studerende, så det havde været naturligt.

Liljegren var klar over, at hans afhandlings tema var kontroversielt, især når debatten i størstedelen af dagspressens historie- og samfundsdebat præges af *venstrefløjs-revsere* på især *Weekendavisen*, *Berlingske* samt *Jyllands-Posten*. Og Bent Jensen spiller en central rolle i den sammenhæng (fx var han det kontroversielle navn i *Folketingets debat om den danske koldkrigsudredning* – og har netop af *Jyllands-Posten* – *fonden har fået en halv million til frikøb til at forske i den danske koldkrig*, se *FORSKERforum juni*).

Liljegrens forklarer, hvorfor han ikke viste det til professoren: ”Det er jo kontroversielt stof. Jeg var bange for, at det ville blive opfattet som et personangreb, og at jeg ville blive sat under pres – og den frygt viser sig jo absolut berettiget bagefter ...”.

Bent Jensen: ”Åh, hold da op, manden er verdensmester i dårlige undskyldninger. Selvfølgelig er det et personangreb – og skal rettelser af misforståelser på et universitet nu kaldes pres?”

Kilden: Strid om SF’ers holdning under koldkrigen

Speciale-afhandlingen havde titlen ”*Weekendavisen og opgøret med venstrefløjen*” og blev indleveret i marts 2002. Det indeholdt en gennemgang af avisens metoder til revselse af den danske venstrefløj i nyere tid og især under den kolde krig. Avisen og visse af dens medarbejdere har – sammen med *Berlingske* og *Jyllands-Posten* – været højprofileret i den sag.

Liljegren gennemgår med avisen som artikler som primær kilde en række WA-historier og omtaler en række sager, hvor avisens medarbejdere og den kendte historieprofessor Bent Jensen manipulerede. Bent Jensen var således i 1998 involveret i en følelsesladet avis-kontrovers med den tidligere SF-folketingsmand Jens Thoft.

Professoren beskyldte SF’eren for tilbage i 1984 at have udtrykt *sympati* for et eventuelt sovjetisk atomvåbenslag mod Danmark. SF’eren benægtede anklagen og henviste til, at han dengang havde *udtrykt angst for*, at nogle konkrete NATO-oprustningstiltag i Østersøen risikerede at gøre Danmark til mål for sovjetiske atommissiler.

Bent Jensen: Pindehuggeri

Liljegren pegede på, at professoren manipulerede og handlede mod bedre vidende da han påstod, at SF’eren havde udtalt sig personligt til en sovjetisk journalist om den postulerede forståelse. Thoft har

Fhv. litteraturredaktør Bo Bjørnvig og fhv. debatredaktør Bent Blüdnikow forsøgte at lægge pres på Liljegrens vejleder: Sådan skrev de i februar i et brev til vejlederen:

”Vi sender dig hermed redegørelser fra Bo Bjørnvig, Lars Hedegaard Jensen og Bent Jensen vedr. Jens Peter Liljegrens speciale: ”Weekendavisen og opgøret med venstrefløjen”.

Vi forstod af dit brev, at vi ikke kunne ændre karakteren eller få specialet erklæret ikke-bestået, så vi afholder os fra en klage. Da der i specialet står, at vi har manipuleret og løjet har vi følt det nødvendigt kritisk at gennemgå specialet. Det har vi hermed gjort.

Vi har sendt redegørelsen til Liljegren og andre berørte. Og vi håber, at du vil være os behjælpelig med at give en kopi til dem, som mener bør se vor kritik af Liljegrens særdeles alvorlige anklager ...”

fastholdt, at han blev misbrugt af sovjetpropagandaen, der havde fordrejet et citat gengivet i dagbladet *Information*. Liljegren hævder, at Bent Jensen misbruger dette citat.

Bent Jensen handlede ifølge Liljegrens afhandling mod bedre vidende ved at referere selektivt fra en russisk artikel – ”den ukurante sovjetisk propaganda-gengivelse” (Liljegren) – selv om professoren vidste beskud om det originale kildested i *Information*.

At Bent Jensen er fuldt ud bevidst herom, kan man udlede af hans egen bog ”Tryk og tilpasning” fra 1987, hvor han faktisk henviste til *Informations* oprindelige citat, konstaterer altså Liljegren.

Professoren kalder den faglige strid for pindehuggeri: ”Det er Liljegren, som klager, men det er mig, som egentlig er den krænkede part. Han har mobiliseret et maksimum af ond vilje for at konstruere faglige anklager mod mig for bevidst at bruge en forkert kilde. Stridspunktet handler om kildebrug og er vanskelig at udrede i kort form; sagen har jeg forklaret på et par sider til Praksisudvalget. Liljegren mener fx, at Jens Thoft ikke kan have talt med en russisk journalist, fordi Thoft ikke taler russisk. Men russiske journalister taler jo andre sprog end russisk ...”

Liljegren: Bevidst manipulation

Liljegren sammenfatter i sit speciale professorens manipulation sådan:

”Han valgte alligevel – og således i

ond tro – at benytte den ukurante sovjetiske propaganda-gengivelse af Jens Thofts artikel i Information i bogen 'Tryk og tilpasning'. Elleve år senere hævdede han ydermere i WA bevidst og løgnagtigt, at samme Thoft havde truffet og udtalt sig til den sovjetiske pressemand”.

Liljegren konkluderer ligeledes i sin afhandling, at professorens fremgangsmåde viser ”i hvor høj grad Bent Jensen var villig til at gå på kompromis med sin historiske faglighed og dispensere fra elementær anstændighed i bestræbelsen på at drive en ganske bestemt opfatielse af Den Kolde Krig igennem”.

Om Weekendavisens debatform og -styring peger Liljegren på, at avisen styrede indlæggene på debatsiden ud fra forudindtagede sym- og antipatier.

Det handler om ideologi ...

”Det er da interessant, hvorfor fejden om venstrefløjens rolle fylder så meget i visse dele af pressen. Jeg fortolker interessen sådan, at det er et af de meget få områder, hvor der faktisk føres en ideologisk debat. Det bliver således nutids- og samtidskritik, der føres via fortiden. Og så har den også en nærhed, idet den involverer de generationer, som lever med og har oplevet den todelte verdensorden under den kolde krig. De generationer bærer stadig rundt på datidens problemstillinger og tankesæt”, siger **Jens Liljegren**. ”Vel er det paradoksalt, at nogle af de hårdeste kritikere af venstrefløjen i dagspressen selv er tidligere venstrefløjensfolk. Men om de er *revanchister* må man spørge dem om. Jeg vil ikke indlade mig på motivforskning ...”

Eksempelvis fik Bent Jensen således fuld spalteplads og det sidste ord. Jens Thoft oplevede derimod at få sit (sidste) indlæg afvist som irrelevant; han endte frustreret med en forgæves protest mod debatredaktørens ”selektive behandling af ytringsfriheden”.

Liljegren: Debat om historiefremstilling

Liljegrens intention med afhandlingen var at rejse debat om den måde som faghistorie formidles i pressen:

”Afhandlingen sigte var at se nærmere på den historiske danske venstrefløj i et offentligt formidlingsperspektiv. Til

min overraskelse afslørede min gennemgang af behandlingen, at formidlingen blev praktiseret med beskidte tricks og manipulation. Projektet kom dermed til at handle om, hvordan pressen tager sin historiefremstilling alvorligt. Dermed blev projektet kontroversielt, og nogle havde en interesse i, at mine konklusioner ikke kommer frem. Og jeg må sige, at mine ambitioner om, at rejse debat om historiefremstilling er strandet, for dialogen er blevet til en gang skyggeboksning, for der er personer, som åbenbart ikke ønsker en debat om mål og midler i fremstillingen af venstrefløjens gerninger ...”, fortæller Liljegren:

”Bent Jensens fremstilling og forskning er ikke specialets hovedindhold, men jeg skal da ikke lægge skjul på overraskelse over hans manipulationer. Men det er ikke lutter kritik, da jeg også forsvare Bent Jensens bog ”Stalinismens fascination”, for den kritik som bogen blev mødt med i 1984 var usaglig og gik bl.a. på hans person”.

Liljegrens kritik af Weekendavisens og Bent Jensens rolle i opgøret med venstrefløjen er trykt i antologien ”Demokrati mellem fortid og fremtid” (maj 2003). Liljegrens bidrag blev optrykt i Weekendavisen (d. 13.6), og i en anmeldelse af en udenforstående historiker hed det, at Liljegren ”synes at have en god sag”. Bogen blev også anmeldt i Berlingske, uden at anmelderen Bent Blüdnikov dog omtalte Liljegrens bidrag ...

Bent Jensen har ikke taget offentligt til genmæle mod artiklens beskyldninger.

Bent Jensen: Advokat på

Bent Jensen er tilfreds med Praksisudvalgets afgørelse:

”Men de skulle have afvist klagen fra starten og ikke brugt fem minutter på det hysteri, for det var jo mig, der var den krænkede part ...”, siger han. ”Jeg har haft et praktisk problem: Jeg har ikke kunnet klage over en studerendes illoyale adfærd. Hvis specialet havde været en almindelig forlagsartikel, kunne man jo tage retslige skridt igennem et fagedforbud el.lign. Sagen rejser et principielt problem: Hvordan beskyttes universitetsforskere mod beskyldninger fra studerende? Liljegren og jeg var ikke kolleger, da han skrev speciale, og jeg har svært ved at se, hvordan jeg kan udvise ’illoyal kollegial adfærd’ over for en ikke-kollega”.

Professoren er ikke færdig med sagen: ”Jeg vil lade min advokat vurdere den artikel, som Liljegren nu har offentliggjort på grundlag af specialet. Det er grove sager ...”

§1 stk. 4. God videnskabelig praksis fordrer endelig en loyal kollegial adfærd, som respekterer almindeligt anerkendte normer for præsentation og omtale af såvel egne som andres videnskabelige indsats.

(Praksisudvalgets regelsæt for god videnskabelig praksis)

SDUs etikudvalg rensede Bent Jensen

En nyslået historiekandidat, Jens Liljegren, klagede over den kendte koldkrigshistoriker Bent Jensen, fordi denne havde lavet en meget negativ ”underhånds-bedømmelse” af Liljegrens kandidat-afhandling, og over at denne bedømmelse blev sat i cirkulation via pressen. Liljegren mente, at Jensen gjorde sig skyldig i ”illoyal kollegial adfærd”.

Men klagen blev afvist af Praksisudvalget ved Syddansk Universitet. Det var Praksisudvalgets første sag, og afgørelsen blev undertegnet af Praksisudvalgets formand Mogens N. Pedersen, Rektor og SDUs chefjurist. Af afgørelsen fremgår, at udvalget egentlig mente at kunne afvise at antage klagen med en med henvisning til, at Bent Jensens bedømmelse ikke er en forskningspublikation:

”Men det ville måske se arrogant ud, så derfor valgte Praksisudvalget at gå ind i klagen, og man fandt altså, at Bent Jensen ikke har udvist ’illoyal kollegial adfærd, hverken når henses til den konkrete form eller til det konkrete indhold’ ...”, forklarer **SDU-rektor Jens Oddershede**, som ikke har været medlem af udvalget, men som har været fuldt informeret om udvalgets arbejde og i øvrigt er enig i konklusionerne.

Afgørelsen er lakonisk på bare tre linier. I forvaltningslovens forstand er den helt utilstrækkelig, fordi den mangler såvel sags gennemgang og ikke mindst begrundelser?

”Det er din vurdering. Grundlaget for afgørelsen fremgår af udtalelsen samt af sagens samlede akter, herunder de indhentede høringssvar fra Jensen og Liljegren. Det er vel begrundelse nok, at kompetente personer – som kender kodeks i den akademiske verden – har vurderet sagen og fundet, at der ikke er tale om ukollegial adfærd”.

Liljegren lufter, at det ser ud som om, der er gået politik i sagen: *Praksisudvalget undviger at tage stilling til sagens kerne, fordi man ikke har villet miskreditere en SDU-professor med en høj profil i offentligheden?*

”Nej det er ubetinget ikke rigtigt. Vi beskytter ikke bestemte medarbejdere, vi beskytter sandheden ...”, slutter rektor.

Fyret efter undervisningsevaluering

- men anonyme evalueringer må ikke bruges som begrundelse for fyring, siger Ombudsmand i principiel afgørelse fra en ingeniør-højskole

Det er kritisabelt, da anonyme elev-evalueringer af undervisningsforløb blev brugt som begrundelse for fyring, siger Ombudsmanden i en afgørelse, som handlede om en adjunkt ved en ingeniør-højskole.

Skolens ledelse havde fyret hende primært med henvisning til, at evalueringer fra tre undervisningsforløb var overvejende negative. Men Ombudsmanden siger – jf. forvaltningslovens sagsoplysningsprincip - at anonyme oplysninger eller oplysninger, der ikke kan kontrolleres, ikke kan indgå som **begrundelse** i en ”gennemgribende personaleretlig reaktion over for en offentligt ansat”.

Ombudsmanden konstaterer dog, at anonyme evalueringer bruges som anledning til overvejelser over, hvorvidt der i det hele taget bør indledes en personalesag.

Anonyme udsagn uden retssikkerhed

Evalueringsskemaerne i sagen var udfyldt anonymt af eleverne, men hverken skolen, ministeriet eller læreren kunne vide, hvem der havde udfyldt dem med udsagn, som at eleverne ”kunne ikke høre, hvad der blev sagt, hvilket var umotiverende” eller ”at der blev brugt overheads med megen tekst” eller at underviseren ”var dygtig, så hun skulle have mere selvtillid (tale højt og gå ud over pensum)” o.lign.

Skolens – og Undervisningsministeriets – begrundelse for den anonyme form var, at uden anonymitet kan man ikke forvente ærlige – eventuelt kritiske svar. Men dette afviser Ombudsmanden med henvisning til den ansattes retssikkerhed. Myndigheden kan ikke kontrollere anonyme udsagn, og den ansatte kan ikke udtale sig herom igennem aktindsigt og partshøring.

Skolen indvender, at den fyrede ikke havde bemærkninger til de negative evalueringer, og at hun dermed bifaldt deres udsagn. Men Ombudsmanden svarer her til, at årsagen til at hun ikke havde konkrete bemærkninger til skemaerne kunne være, at hun vanskeligt kunne varetage sine interesser uden at kende navnene på de personer, der havde udtalt sig om hendes undervisning.

Forvaltningsfejl

Skolens ledelse begik en del forvaltningsfejl i forbindelse med fyringen.

Ledelsen blev kritiseret for ikke at have opfyldt sin forvaltningsmæssige

pligt til at undersøge sagen til bunds.

Skolens fyringsbegrundelse var kritisabel. Grundlæggende kritiseres, at skolen under sagsforløbet brugte skiftende begrundelser for fyringen. Der opstod derved tvivl om, hvad der var den reelle begrundelse. Skolen henviste nemlig både til de negative evalueringer og til, at adjunkten havde nægtet at indgå i et pædagogisk voksenunderviser-forløb. Men en begrundelse for en afgørelse (som fyringen) skal være korrekt. De angivne faktiske forhold, regler osv. skal være rigtige, og dels skal selve begrundelsen være korrekt ved at være et sandt udtryk for de forhold og overvejelser, som på afgørelsestidspunktet førte skolen frem til afgørelsen.

Som en supplerende fyringsgrund anførte skolen, at adjunkten havde været afvisende over for at gennemføre en pædagogisk voksenunderviseruddannelse. Et sådant kursus blev drøftet mellem adjunkten og hendes chef på et uformelt møde. Chefen anførte i sit personlige notat, at dette kursus var tidsmæssigt omfattende og ikke kunne dækkes under den almindelige tjenestetid: ”... hvor (ingeniørhøjskolen) forventer adjunkten investere personlig tid også i fritiden”. Af notatet fremgik, at adjunkten var afvisende over for at indgå en sådan aftale – men adjunkten så aldrig notatet, før det pludselig blev brugt i sagen mod hende.

Pædagogisk opkvalificering i fritiden

Efterfølgende korrigerede adjunkten ved at gøre opmærksom på, at hun havde taget til efterretning, at hun skulle gennemføre pædagogiske kurser. Men skolen gik ikke ind i en nærmere undersøgelse af, hvad der var baggrunden for de modstridende fortolkninger. Rektor spurgte bare chefen, og dennes ord blev taget for sagens kendsgerninger. Men det var ikke nok, mener Ombudsmanden, til at

Kvindelig underviser blev fyret med henvisning til anonyme undervisningsevalueringer ...

opfylde skolens ”yderligere oplysningspligt” i en sådan sag: En myndighed er nemlig forpligtet til at tilvejebringe og anvende det bedste blandt de tilgængelige oplysningsmidler – og det har skolen ikke opfyldt.

Usaglig afskedigelse

Sagen har ikke været prøvet i en faglig voldgift. Ombudsmanden går ikke ind på de fagretslige og ansættelsesretslige fodfejl: Om adjunktens ansættelseskontrakt indebar, at skolen kunne pålægge hende at tage pædagogiske kurser i fritiden? Hvad der er konsekvensen af den manglende overholdelse af regler om udsendelse af skriftlige dagsordener i tilfælde af påtænkte personalesanktioner, påtaler, advarsler osv. før der skredes til fyring? M.m.

Ombudsmanden har kun taget stilling til det forvaltningsretlige. Han har således fx ikke taget stilling til, om det er en usaglig afskedigelse, som kunne føre til genansættelse eller erstatning.

DM overvejer netop nu, om der skal tages skridt i den retning.

Sektorforskning: Forskningsfrihed i en gråzone

Ikke ministeren eller forskerne, som undergraver forskningsfriheden i sektorforskningen.

Problemet er overbeskyttende ledere i sektorforskningen, siger politikeren Ejvind Vesselbo, der selv har en fortid som sektorforsker

”Hvis nogle påstår, at jeg har haft et horn i siden på Danmarks Miljøundersøgelser (DMU) så er de galt på den. Det er rigtigt, at jeg var med til at fremprovokere en evaluering. Men den er jo i stor træk udmærket, så i virkeligheden har jeg gjort dem en tjeneste, fordi de nu får arbejdsro for diverse mistænkeliggørelser ...”

Ejvind Vesselbo (V) er formand for Folketingets Miljøudvalg. Han var i slutningen af maj involveret i en konflikt om sektorforskningsinstitutioners rolle i forhold til Folketinget. Miljøudvalget ville lave en faglig høring om den kommende vandmiljøplan og ønskede derfor, at en embedsmand fra DMU skulle deltage som ekspert. Men da Miljøminister Hans Christian Schmidt (V) også ønskede at deltage, udelukkede ministeren embedsmandens deltagelse. Oppositionen ønskede imidlertid embedsmanden og ikke ministeren, så derfor endte sagen med, at regeringspartierne V og K – incl. Miljøudvalgets formand - boykottede høringssmødet.

”Det var lidt farceagtigt og et cirkus. Den praktiske løsning bliver, at vi i efteråret holder en ny høring”, forklarer Vesselbo.

Lovnotat: Forskningsfrihed i en gråzone

En udløber af sagen blev, at Folketingets Lovsekretariat udarbejdede et notat om sektorforsknings-institutioners lovgrundlag og relation til det politiske system. Der slås heri fast, at under den nuværende lovgivning har ressortministeren instruktionsbeføjelser. Det er ministeren, der har det politiske og retlige ansvar for den enkelte institution, som ministeren har tilsynsforpligtelsen over for og som ministeren kan udstede tjenestebefalinger over for.

Efter lovens forarbejder er det derimod *hensigten*, at institutionen i forskningsmæssig henseende skal være uafhængig. Det er en understregning af, at sektorinstitutioner har et selvstændigt ansvar for at udføre forskning, men at de retligt set ikke er totalt uafhængige af ministeren, som fortsat kan operere i en gråzone hvad angår forskningen, siger Vesselbo – som selv har en fortid som mangeårig sektorforsker i Danmarks Statistik.

”Jeg mener ikke, at sektorforskningen

har frihed, når ministeren har en instruktionsbeføjelse. Det er imidlertid ikke min erfaring, at ministre har brugt denne til indgriben. Det er derimod min erfaring, at embedsmænd indirekte pålægger sektoren nogle begrænsninger. Det er en del af embedsmandskulturen, at man betjener ministeren, og for nogle er det en vane-tænkning, at man skal agere ’overbeskyttende’ ...”, siger Vesselbo. ”Det er ikke forskerne, som er problemet, for langt de fleste forskere vil lave et seriøst arbejde. Men lederne i sektorforskningen er ofte ikke forskere, men embedsmænd, og de planlægger efter hvad de tror departementet gerne vil have ...”

Tidligere sektorforsker og pt. formand for Folketingets Miljøudvalg, Ejvind Vesselbo (arkivfoto)

Vesselbo siger, at det lovforslag som fremsættes i efteråret netop understreger nødvendigheden af økonomisk og politisk uafhængighed (uafhængig bestyrelse m.m.) til forskel fra den nuværende lov, som kan medføre troværdighedsproblemer.

SEDIRK: Aldrig oplevet ministerindgreb

Den nye formand for SEDIRK (Sektorforskningsens Direktørkollegium), **Arne Jensen**, har sin kommentar til Lovsekretariatets antydning af, at ministeren kan lade sin indflydelse gælde på forskningen:

”Der er ingen tvivl om, at ressortmi-

nisteren har instruktionsbeføjelser, men hvad angår forskningen, så oplever jeg, at institutionerne har forskningsmæssigt frie rammer. Vi får stillet opgaver af ministerierne, hvilket definerer hvad vi skal lave og ikke-lave, ja. Men selve forskningen udføres så med metode- og teori-frihed. De to ministre som jeg har arbejdet under, har bestemt ikke sendt de signaler om, at gå ind og styre forskningens indhold. De resultater, som forskerne kommer frem til, rapporterer vi videre ...”

Arne Jensen siger, at der er en væsentlig forskel mellem de sektorforskningsinstitutioner, som er vedtægtsstyrede – som fx hans egen *Danmarks Jordbrugs-Forskning* – og så fx de bekendtgørelses-regulerede som DMU, hvor ministerens beføjelser er defineret i en bekendtgørelse og dermed større.

”Men vi ser da frem til den afklaring, som vil ske med det kommende lovgrundlag, som understreger princippet om, at sektorforskningen skal være uafhængig og troværdig: Ledelsen skal være uafhængig af det ministerielle hierarki, og ikke underlagt instruktionsbeføjelser. Og lovudkastet bygger på fagligt og økonomisk selvstyre ...”

Vesselbo: Selvcensur i sensitive sager

”Langt de fleste sektorforskere er dybt seriøse, men det nuværende system kan sætte dem i en klemme, som i sensitive sager fører til selvcensur. Det ligger i systemet, at ens forskningsresultater skal til gennemsyn hos cheferne før de går ud af huset. Forskeren har lavet sine ting ud fra et ærligt forskerhjerter – som på universitetet – men mødes så af chefen kommentar om, at tallene jo også kan afvejes, fortolkes og formidles på en lidt anden måde. I de tilfælde ender det med ændrede formuleringer”, forklarer Vesselbo.

”Der er da grunde til, at der ikke er mange konflikter eller klagesager, som kommer åbent frem. Det er de færreste, som står fast på principperne, for det kan få konsekvenser. Så der sker en ’afvejning’ for forskeren vil jo ikke miste sit job eller gøre sig utilbens, så han får mindre sjove opgaver fremover; jobbet indholdstømmes ...”

jo

Socialforskningsinstituttet:

Tillidsrepræsentanten: Modsætninger mellem de yngre og ældre

”Hvis målet er at få de bedste frem til målstregen, så er stillingsdimensionering givetvis et udmærket instrument”, siger seniorforsker Martin Munk.

”Hvis det gælder om, at folk skal have tryghed i ansættelsen, så er dimensionering ikke nødvendigvis særlig morsom, fordi der til de forskellige forskerkategorier stilles bestemte krav, som man skal leve op til. Og det er da sket – dog kun i ganske få tilfælde – at der er personer, der har måttet forlade stedet, fordi de ikke levede op til kravene”.

Der har også været forskningsassistenter, der har forladt stedet frivilligt, fordi de ikke vil bruge tid på en ph.d.-uddannelse, som er betingelsen for, at de kan blive efter, at have været forskningsassistent i to-tre år.

for forskningen. Så hvis formålet er at producere flere forskere vha. denne stillingsstruktur, så er det lykkedes i nogen grad, men ikke fuldstændigt”.

”En af de ting, der har været sværest at håndtere med den nye stillingsstruktur, er, at der er ældre forskere, som ikke har været igennem den her stillingsstruktur. Jeg vil skynde mig at sige, at der rundt omkring både her, på andre institutioner og på universiteterne sidder nogle knalddygtige ældre medarbejdere, men i nogle tilfælde kan det være svært for en yngre forsker at forlige sig med de privilegier, ældre forskere nyder. Den yngre forsker skal igennem et andet kvalificeringsforløb end det, den ældre forsker typisk har oplevet. Endvidere kan den yngre forsker risikere at komme i en situation, hvor vedkommende skal præstere mere for færre penge, og måske får færre muligheder efterfølgende”.

”Generelt synes jeg dog, at den ny stillingsstruktur er god, for når vi kommer nogle generationer længere frem, har vi formentlig også nogle bedre forskere, og det synes jeg må være hovedformålet”.

Direktøren:

Balance i medarbejderstaben

”Hvis man griber stillingsdimensioneringen meget firkantet an, kan den blive til en spændetrøje, men man kan også vælge at bruge den som et forholdsvist fleksibelt værktøj”, siger direktør Jørgen Søndergaard.

”Vi har et generelt ønske om, at de forskere, vi får uddannet, får mulighed for at blive på instituttet. Derfor arbejder vi hele tiden efter en dimensioneringsplan, der har det udgangspunkt, at forskere, der går igennem det almindelige karriereforløb med en forskeruddannelse og en forskningsansættelse, også skal kunne blive seniorforskere. Vi kan ikke garantere det, men vi ønsker en ramme, der hele tiden kan tilpasses, så der er rimelige muligheder for det”.

”Vi har været igennem en periode med en udvidelse af forskerstaben og har derfor i forhold til en ligevægt haft for mange unge medarbejdere. Så må man naturligt tænke i en fleksibel model, og vi har prøvet at undgå faste planer om, at der skal være så og så mange af den og den stillingskategori. Vi har sagt, at på kort sigt, er det slet ikke det, det handler om. Snarere om, at vi har en politik, der sikrer, at der altid er en mulighed for at søge videre, når den tidsbegrænsede ansættelse løber ud. Den mulighed må ikke blive begrænset af en dimensioneringsplan”.

”Jeg mener faktisk, at det eneste man kan bruge en dimensioneringsplan til, er at gøre sig nogle overvejelser om, hvordan man gerne vil have, en ligevægtstilstand skal være. Hvad er det for en balance, vi gerne vil have i medarbejderstaben, hvordan tænker vi os, at en fordeling

skal være, og hvor mange unge, skal der være i gang med en forskeruddannelse i forhold til, hvor mange vi har i forskerstillinger og seniorforskerstillinger”.

”Jeg synes, stillingsdimensionering er et fornuftigt redskab til de langsigtede overvejelser, men det kan nemt kan ende med at blive en spændetrøje, hvis man bruger faste procentfordelinger, der skal gælde fra det ene år til det næste. Dertil er der alt for mange usikkerhedsmomenter. I hvert fald i så lille en institution som vores – vi har en forskerstab på ca. 60”.

Stillingsdimensionering i sektorforskningen?

- god, ligegyldig eller bureaukratisk?

Svarene er meget forskellige, alt efter hvor og hvem, FORSKERforum spørger

I aftalen fra 1997 om stillingsstruktur ved sektorforskningsinstitutionerne og de kulturministerielle forskningsinstitutioner blev institutionerne pålagt at implementere strukturen gennem en stillingsdimensionering. Dvs. de skulle foretage en dimensionering af de videnskabelige stillingskategorier i forhold til øvrige stillingskategorier for ikke-forskere samt inden for de videnskabelige stillingskategorier. *Hensigten* med stillingsstrukturen var at styrke forskningsniveauet og deraf afledte forbedrede rådgivningsopgaver og formidling af viden og resultater. For at skabe større parallelitet til stillingsstrukturen på universiteterne skulle forskerne deles op i kategorierne: **forsker, seniorforsker, seniorrådgiver og forskningsprofessor.**

Dimensioneringen skulle bl.a. omfatte: **stillingsbeskrivelse** af de enkelte kategorier og **politikker** for opkvalificeringsmuligheder og forskeruddannelse.

Men hvordan oplever de ansatte og ledelsen så den praktiske implementering af strukturen? FORSKERforum har lavet en rundspørge:

”Alle véd, at der er få penge i forskningen i de her år, og der bliver skåret ind til benet alle vegne. Når det bliver kombineret med sådan en stillingsstruktur og dimensionering, er der nogen, der ryger af i svinget. Du er ikke garanteret et job ved at have en ph.d.-grad – det er kun inden for specielle områder, at du har en ekstra stor chance med en ph.d. i bagagen. Nogle vælger altså at blive fuldmægtig eller projektleder et sted uden

Statsbiblioteket

Tillidsmanden:

Opkvalificering hvis vi vil

”I vores dimensioneringsplan har vi skrevet, at 2/3 af stillingerne skal have et væsentligt forskningsindhold, dvs. de skal være af kategorien forskere eller seniorforskere. 1/3 skal være seniorrådgiverstillinger. Fra begyndelsen har vi sagt, at vi gerne vil fylde strukturen ud, og vi har ikke som mål, at der skal ansættes nogen uden for strukturen”, siger **seniorrådgiver Hans Jørgen Hinrup.**

I stillingsstruktaftalen blev institutionerne også bedt om at lave en stillingsbeskrivelse for hver af kategorierne.

”Vores beskrivelser er meget korte, men jeg har også svært ved at se, hvordan det kan være anderledes. F.eks. er forskerstillingsbeskrivelsen på 2½ linie, og det hedder blot, at arbejdsopgaverne omfatter forskning – som årligt gennemsnit, normalt 25 procent af arbejdstiden – samt andre institutionsopgaver, formidling, fagreferencer og evt. andre fagligt relaterede opgaver. Det er jo så bredt, at man kan sige, at det ingenting er værd, men jeg synes ikke, man kan lave den mere konkret. Vi har hver især har nogle meget specielle opgaver”.

”Formuleringerne omkring opkvalificering er også bare en åben og venlig snak, men jeg mener faktisk, at snakken har det indhold, at hvis vi *vil* have en opkvalificering, så kan vi få det. Endelig er der forskeruddannelsen, som der også er opbakning til fra ledelsens side. Jeg synes, at vores dimensioneringsplan afspejler gode intentioner, og der er ikke lagt snærende bånd”.

Førstebibliotekaren:

En forhandling hver gang

”Vi foretog en dimensionering, dengang vi skulle. Der blev niveauet lagt for, hvad

Nationalmuseet

Tillidsmanden: Udenfor og du er 2. klasses

“Egentlig er der ikke nogen stillingsdimensionering på Nationalmuseet. Det ville jo forudsætte, at museet havde en gennemtænkt plan over, hvor mange forskeransatte, der ønskes på hvert område og foretog sine prioriteringer derudfra. Det er ikke tilfældet. Men vi har en stillingsstruktur, som er groet frem i de forløbne år, og den er ikke uproblematisk for os. Ved en skæbnens tilfældighed, var der nogle medarbejdere, der ikke blev evalueret i sin tid, og som er faldet uden for strukturen, selvom de egentlig laver forskning”, siger tillidsmand **Poul Grinder Hansen**.

Det har gjort dem ekstra sårbare under de seneste store afskedigelsesrunder på Nationalmuseet:

“Museet har meldt ud, at man gerne vil have, at forskning og formidling skal stå relativt stærkt i forhold til andre ting, og derfor vil man helst ikke skære ned på det, man forbinder med forskning. Tilsyneladende er det så gået ud over dem, der var uden for stillingskategorien, selvom man i hverdagen ikke mærker forskel på de forskellige kategorier. Endnu mindre sådan et sted som et museum, fordi der er en masse praktiske og formidlingsmæssige gøremål, som vi alle sammen er involveret i. Vi skelner ikke rigtigt i hverdagen, om en kollega er seniorforsker eller uden for strukturen. Men i nogle situationer spiller det pludselig en rolle, og det er selvfølgelig bekymrende for dem, der er uden for strukturen, når de ser, at det var folk uden for stillingsstrukturen, der blev afskedigede under den nylige nedskæringsrunde. Der er sket nedlæggelser af vakante og oplåede stillinger inden for stillingsstrukturen, men de egentlige afskedigelser har ramt akademikere uden for strukturen”.

“Folk bliver i det hele taget frustrerede over, at de ikke er inden for strukturen. De vil jo gerne forske, men museet har netop vedtaget en ny politik, der siger, at dem, som er inden for stillingsstrukturen, skal have fri hvert tredje år til at lave forskning. Det vil sige, at dem som er uden for strukturen ser i øjnene, at de risikerer at blive 2. klasses forskere - håndværkere, der skal holde hjulene i gang, mens de andre kan gå og forske”.

Direktøren: Ikke bedre forskere

“Vi har foretaget den helt store stillingsdimensionering fuldstændig i overensstemmelse med de retningslinier, der ligger i strukturcirkulæret. Det fungerer nu på den måde, at vi har delt vores forskere op i de forskere, som har ret og pligt til at forske, og de forskere, som ikke har ret og pligt til at forske. Det kan man godt sige er lidt uhensigtsmæssigt”, siger direktør **Carsten U. Larsen**.

“Når jeg kigger tilbage, og spørger mig selv, hvad godt der kom ud af det, kan jeg ikke rigtigt se noget godt. For

mig at se har formen overhalet indholdet. Der er jo ikke kommet nogen forbedrede forskere ud af det her. Der er kommet mere bureaukrati, et omkostningstungt bureaukrati, og som jeg ser det, er det simpelthen omverden, der har måttet justere sig ind efter universiteternes måde at gøre det på. Det, kan jeg godt synes, er lidt underligt, for universiteterne har bestemt ikke vist deres dygtighed i den henseende. Det er vel også derfor, at man gerne vil lave styrelsesloven om nu”.

“Hvis man driver forskning for at få mere og bedre forskning, så har det her redskab på ingen måde hjulpet til med det. Vi forsker ikke mere på grund af det, men vi bruger en hel del tid rundt om forskningen på at varetage bureaukratiet. Ikke fordi jeg synes, at bureaukrati altid er et onde”.

I forbindelse med de store afskedigelsesrunder, har ledelsen kigget på stillingsdimensioneringen.

“Fra starten er det meldt ud, at forskningsområdet skal friholdes mest muligt, og i definitionen af forskningsområdet, bliver det anlagt, at det finder man inden for stillingsstrukturen. Er man inden for stillingsstrukturen, er man forsker, er man udenfor, er man ikke forsker. Det har selvfølgelig givet anledning til en A og B-problematik mellem vores museumsinspektører. Men det er jo ikke nyt. Det er noget, folk har vidst siden 1997, men under bestemte forhold bliver det aktualiseret”.

“I forhold til bureaukratiet ved stillingsstrukturen tænker jeg f.eks. også på ansættelsesprocedurer. Først skal et bedømmelsesudvalg udtale sig omkring de faglige og videnskabelige kvalifikationer, og de ansøgere, der bliver vejlet og fundet tunge nok, går så videre til et ansættelsesudvalg. Det er min fornemmelse, at der i langt de fleste tilfælde ikke har været brug for den tunge gang. Resultatet ville ende med at være det samme alligevel”.

“Derudover er der selvfølgelig hele lønningsstrukturen. Der er en smule usikkerhed hos de enkelte ansatte, fordi de først skal igennem et ph.d.-stipendium, så skal de starte som forskere i en treårig midlertidig stilling, før de endelig som seniorforskere kan få en fast ansættelse. Det fremmer ikke motivationen til den enkelte institution. Man føler, man er under konstant supervision og hele tiden skal aflægge prøver. Inden for museumsverden fylder forskningen jo ikke hele hverdagen, men ikke desto mindre bliver den hævet op til at være bestemmende for hele ansættelsesforholdet”.

Gennem en årrække har museet i gennemsnit holdt ti ph.d.-forskere i luften.

“Vi har ikke råd til at fortsætte på det niveau pga. beskæring. Derudover har vi vores forskere, vores seniorforskere, og vores seniorrådgivere, og vi har også fået etableret et forskningsprofessorat”.

lpm

i Århus

vi ville, og efterfølgende har vi bestræbt os på at holde niveauet. Vi vil da også gerne højere op. Mit mål er, at skal vi ansætte nye fagreferanter, så bør de være under stillingsstrukturen, men det er et ønske, jeg har – det kan krydses af andre hensyn, som vi skal kigge på. Det vil være en forhandling, og det er det hver gang”, siger Harald v. Hielmerone.

“Mht. forskeruddannelse, synes jeg, det er godt at have ph.d.'er inde. De giver et friskt pust.

Vi har netop etableret et samarbejde med Danmarks Biblioteksskole om et fælles ph.d.-projekt, og vi har drøftelser med RUC om det samme. Det er ikke noget, der sker sådan dramatisk. Vi opfatter ikke dimensioneringen som en plan, der siger, at sådan og sådan skal det være, og så kan vi ikke gøre andet. Vi holder os ganske frit til den, og at det kan lade sig gøre, hænger vel bl.a. sammen med, at det ikke er kontroversielt spørgsmål hos os. Der er stor enighed om, hvordan vi forholder os, og derfor kan vi forholde os meget pragmatisk og finde de rette løsninger”.

“Stillingsdimensioneringen kigger jeg på engang imellem, især i forbindelse med den årlige forskningsberetning. Hvordan ser situationen ud pt.? Har vi det antal forskere, vi ønsker? På en forskningsinstitution som vores, er det dog næsten vigtigere at holde øje med, at forskerne får den tid til at forske, som de skal have. Hvis der konstateres problemer, må vi tage en snak med den pågældende afdelingsleder og finde en løsning”.

Seminarier med ny status: 'University colleges'

- foreslår undervisningsminister Tørnæs. De mellemlange uddannelser skal samtidig have penge til at lave "anvendt forskning". Det er en krigserklæring over for universiteter og Videnskabsministeriet

Undervisningsminister Ulla Tørnæs lægger op til konfrontation med universiteter og med Videnskabsministeriet i et nyt udspil, hvor hun foreslår, at CVU'ere – centre for videregående uddannelser – skal have universitetstitler. Seminarier, ingeniørskoler og sygeplejerskoler skal herefter kaldes "university colleges", fordi den nuværende titel "Centre for Higher Education" i international sammenhæng signalerer et lavere uddannelsesniveau end bachelor.

Men det mødes ikke med klapsalver fra universiteterne:

"Det er en underminering af de kendte definitioner. Hvis CVUerne får lov til at kalde sig 'university colleges' bliver vi til almen moro i udlandet, for så har vi i lille Danmark hele 12 universiteter – og det er allerede mange – samt hele 23 'university colleges'...", forklarer rektor Lars-Henrik Schmidt fra DPU (Danmarks Pædagogiske Universitet).

Tørnæs: Bryde mure ned

Ministeren vil samtidig skærpe CVU'ernes profil ved at bevilge dem penge til at lave "anvendt forskning". Det markerede Undervisningsministeren i sin tale ved CVU-reaktorenes majmøde. Hendes offensive udspil skal angiveligt "bryde mure ned i den arbejdsdeling blandt offentlige vidensinstitutioner" og "tydeliggøre CVU'ernes styrkeposition inden for anvendt viden og forskning", hvorfor de er placeret centralt i regeringens ambitioner om øget vækst og velfærd.

Men det mødes også med forbavelse i universitetsverdenen, for terminologien "anvendt forskning" er allerede en meget veldefineret kategori, som noget man laver på sektorforskningsinstitutioner til forskel fra universiteterne.

til 'forskningstilknytning'

Undervisningsministerens udspil er et forsøg på at lukke 23 CVU-centre - heraf langt de fleste fra det pædagogiske område - ind på universiteternes traditionelle område.

"Når sektoren taler om at bryde mure ned handler det om, at den vil søge anerkendelse som videncentre, og den store lykke hedder åbenbart 'forskning'. Til det ord hører der en fornemhed til, som CVU'erne vil have del i...", lyder DPU-reaktorens fortolkning af udspillet. "Men når det er sagt, er det også en afledningsmanøvre for omfordeling af penge og for professionsbachelors status".

DPU med millioner i klemme

I den tre år gamle CVU-aftale hed det sig, at CVU'erne skulle have "forskningstilknytning". Det betød, at de kunne 'købe' sig forskningskompetence på universiteterne, og at de kunne være en slags 'under-entreprenører' under universiteternes ansvar. CVU fik sågar også penge til dette kompetencekøb.

I aftalen hed det sig i en salomonisk term, at CVU'erne skulle have "forskningstilknytning", fordi parterne ikke kunne enes om at kalde det "forskning". Undervisningsministerens udspil prøver at omdefinere grænserne ved at sige, at CVU'erne i fremtiden skal lave "anvendt forskning", og at de skal have penge til projektet.

Ændringen af terminologien kan være første trin i forsøget på, at cvu'erne skal have ret til frit at bruge 'forskningstilknytnings-pengene' uden bindinger, forklarer rektoren fra DPU, som med glidningen i terminologi og aftaler står til at miste millioner.

Men Undervisningsministeriet har allerede i praksis ophævet bindingerne ved ikke at fastholde kravene til brug af særbevillingen til forskningstilknytning. DPU havde således 10 mio. kroner i udsigt, men der er kun lavet aftaler for 4 mio. kr. De sidste 6 millioner kan være brugt i strid med lovens ånd.

"Og dermed er DPUs mulighed for at bidrage til sektorens kvalitetsløft væsentligt forringet", konstaterer DPUs rektor lakonisk.

Diplomingeniører som murbrækkere

Argumentet for denne opgradering er, at diplomingeniør-uddannelserne ved CVU stilles ringere end diplomingeniør-uddannelsen på DTU eller på Aalborg Universitet. På universiteterne får man nemlig penge til at forske og kan dermed deltage i medfinansiering. Det er en konkurrenceforvridning, mener ministeren.

"Derfor vil jeg bruge disse 6 CVU'ere som 'murbrækkere' eller 'frontinstitutioner' for min indsats for at knytte CVU-sektoren sammen med begreberne 'anvendt viden – anvendt forskning' og for at skaffe midler, der kan understøtte denne profil. Strategien skal have det klare formål at få alle 23 CVU'ere med gennem hullet i muren", lyder Tørnæs kontante strategi.

Professionsbachelorerne

Undervisningsministerens udspil har "fleksibilitet" som sit trolleord. Men det smider krydderi i den gryde, som handler om sammenkøge uddannelsesmarkedet

på kryds og tværs, hvor der kan overføres meritter på et mere gråt marked, hvor grænserne mellem fx forsknings- og ikke-forskningsinstitutioner udviskes osv. Der er således lagt op til et institutionelt slagsmål, som ikke bare handler om definitioner, men også om curriculum, faglige afgrænsninger og niveauer samt ikke mindst økonomi.

Det er uklart, om Tørnæs forestiller sig, at omdefineringen til halvforskningsinstitutioner betyder, at de nuværende "professions-bachelor" –titler med tiden kan omdefineres til at være universitetsbachelor. Det ville samtidig åbne en ladeport, så mellemuddannede kan komme ind på alle overbygnings-uddannelser ad bagdøren.

"Man har ønsket at kalde sig university-colleges - men 'glemmer,' at man ikke uddanner bachelorer, men professionsbachelorer. Man ser kort sagt bort fra institutionsdidaktikken", forklarer DPU-reaktoren.

Intern strid i Venstre

Undervisningsministerens tale er en krigserklæring over for Videnskabsministeren. Bag dette kan ligge Undervisningsministeriets forbitrelse over, at man måtte afgive DPU til Videnskabsministeriet.

Men Tørnæs' tale kan også tolkes som en intern uenighed i Venstre, hvor Tørnæs tilhører "højskole-Venstre" med ønske om udjævning af uddannelsessystemet, mens Sander mere tilhører by-Venstre, der vil instrumentalisere uddannelsessystemet.

Talen er i den forstand et brud med de hidtidige opdelinger i systemet, hvor man hidtil har skelnet skarpt mellem de lokale mvu'ere, de regionale cvu'ere og de nationale universiteter.

Gift for finanslovsforhandlingerne

Tørnæs' udspil lægger gift ud for de kommende finanslovsforhandlinger, fordi Undervisningsministeren klart markerer, at hun vil kræve penge i en flerårs-aftale til projektet. Hermed kommer hun på direkte kollisionskurs med Videnskabsministeren, som mener at stå i første parket, når der skal deles penge ud til forskning.

"Jeg har ikke nogen kommentarer til en anden ressortministers tale", lyder det meget kort fra direktør Jens Peter Jacobsen fra Videnskabsministeriets universitetskontor. Han vil derfor heller ikke give en teknisk udlægning af, hvad Undervisningsministerens udspil har af konsekvenser for Videnskabsministeriets område.

Det er tilsyneladende Tørnæs, som har bukserne på i forholdet til Sander ...

De mellemlange uddannelser presser på

I de mellemlange uddannelser er der stor begejstring for undervisningsminister Tørnæs' forsøg på at bevæge sig ind på universiteternes område. Formanden for MVU-rådet er således voldsomt begejstret for Undervisningsministerens tale:

"Med mine briller i MVU-rådet glædede det mig at høre ministerens virkelig gode tale. Hun udtrykker nogle modige forventninger til sektoren. Jeg kan ikke se konflikten. Hvis nogle på universitetet har problemer med talen, så må vi jo gå i dialog om det", siger **Hans Stige Hansen**, uddannelsesdirektør i Storstrøms Amt.

CVU'erne må kunne stille krav

MVU-formanden – som præsenterede sin holdning en måned før ministerens udspil – krævede 'ligeværdighed' mellem cvu-institutionerne og universiteterne:

"Ifølge den nye universitetslov har universiteterne en forpligtelse til at formidle de nyeste forskningsresultater. Samt at samarbejdet omkring forskning bør indebære gensidighed. Men spørgsmålet er, hvem der er forpligtet til hvad? Som et grundsynspunkt må det afvises, at universiteterne kommer i en storebrorrolle, der fortæller cvu'erne, hvad de har brug for".

Men er universiteterne ikke storebror, fordi de har viden og kompetencer?

"Jo på en måde. Men den ligeværdige dialog handler om, at professionsuddannelserne har indsigt i faget og i behovet og som betaler. Som sådan må de også kunne stille krav til det, de køber. Cvu'erne må kunne stille krav, som retter sig specifikt mod deres profession. I dag er det mit indtryk, at der nogle steder er indgået kontrakter, hvor det er universitetet, som bestemmer, hvad der skal leveres. Jeg har set nogle skræmmeksempler på aftaler, hvor der betales, og der så ikke leveres varer for pengene. Der er dog også eksempler på gode aftaler – og det er især de 'nye' universiteter, som er mest åbne ...".

Vigtigt hvad man kalder varen ...

MVU-formanden plæderede for, at terminologien 'forskningstilknytning' må ændres til 'anvendt forskning', men han

benægter, at det betyder, at cvu'erne skal til at forske:

"Nej, det er universiteternes opgave at forske".

Men er det så ikke en semantisk politiseren, når cvu'erne går ind på universiteternes område ved at anvende termen forskning?

"Nej, for begrebet 'anvendt forskning' signalerer, at man er tildelt en aktiv rolle. Anvendt forskning finansieres primært af den, der anvender forskningen. Nogle bestiller en vare, og universiteterne skal levere den".

Det lyder mere som noget, der kan handles af i de kontrakter, der indgås?

"Så enkelt er det nok ikke. Hvis forventninger fra nogle universiteter er, at man blot skal levere lagervarer fra hylderne, så har man ikke ligeværdige forhold. Derfor er det vigtigt, hvad man kalder varen".

MVU-rådet vil – i samarbejde med cvu-reaktorforsamlingen – snart præsentere en oversigt over forskningsaftaler mellem universiteter og cvu-institutioner. Og til september udgiver parterne en rapport.

MVU-formanden holder dog en bagdør åben for, at cvu'erne skal kunne forske?

"Det afhænger helt af, om der kan indgås tilfredsstillende kontrakter, hvor parterne stilles ligeværdigt. Den grænse skal prøves af, før der skal tages stilling til, om det er hensigtsmæssigt, at cvu'erne skal lave selvstændig forskning".

Professionsbachelors adgang til universiteternes overbygning

Med åbning af forskningsbegrebet lukkes der også en lille bagdør op for professionsbachelors adgang til universiteternes overbygningsuddannelser. Hidtil har det nemlig været universiteterne, som bestemte, hvem der kunne komme ind. Kan der med åbning af forskningsbegrebet ikke stilles krav om fri adgang for professionsbachelorer?

"Hvis man som professionsbachelor har de relevante fag, så må der være automatisk adgang, jo", svarer MVU-formanden.

UVM: Professionsbachelorer direkte ind

Der foregår et mærkværdigt magtspil mellem Undervisningsministeriet og Videnskabsministeriet med sidstnævnte som taberen:

"I januar fik vi den klare melding fra Videnskabsministeriet, at man ville arbejde på et halvt års suppleringsuddannelse for de sygeplejersker, som ønsker at komme ind på vores overbygningsuddannelser. Kort tid efter kommer ministeriet imidlertid med den stik modsatte melding: Det er ikke nødvendigt med suppleringsuddannelser for vores sygepleje- og sundheds-faglige studerende. Professionsbachelorerne skal kunne gå lige ind", fortæller **sundhedsdekan ved Århus Universitet, Søren Mogensen**.

Kursskiftet betyder, at Undervisningsministeriet – som mellemuddannelserne hører under – har fået sin vilje. Bagved kan ligge, at det er De Radikales uddannelsespolitiske mærkesag at nedbryde grænser i uddannelsessystemet – samt at ministeriet i øvrigt kan spare penge, hvis der ikke afsættes penge til suppleringsforløb.

Problemer for de studerende og for niveauet

Det handler om de mellemuddannedes ret til at komme ind på universiteternes overbygningsuddannelser. Med de nye professionsbachelorer er det ikke længere nødvendigt med suppleringskurser, mener Undervisningsministeriet. Derfor kan de uddannelsessøgende ikke længere få SU under et suppleringsforløb.

Dekanen mener, at ministeriet foregriber udviklingen, for det har hele tiden været intentionen, at professionsbachelorer tidligst skulle have mulighed for at komme direkte ind, når cvu'ernes "forskningstilknytning" er fuldt udbygget.

"Den manglende opkvalificeringsforløb vil skabe problemer for de studerende. Vi har allerede oplevet bekymringen fra de sygeplejersker, som mange ved godt, at de ikke er klædt godt nok på: deres teoretiske baggrund er for tynd og derfor gerne ville de igennem et suppleringsforløb inden overbygningsuddannelsen. Det er fortsat os, som har ansvaret for optagelsen af de studerende. Den enkelte har ikke noget retskrav på at komme ind. Det betyder, at de nye 'professionsbachelor' vil have svært ved at konkurrere med andre og mere velkvalificerede grupper om at komme ind.", forklarer dekanen.

"Og det skaber problemer for os på uddannelsen, for det handler om det faglige niveau. Vi kan med lukkede øjne optage nogle af de nye professionsbachelor og så håbe, at de kan hutle sig igennem uden suppleringsforløb. Endelig kan vi også sænke niveauet på uddannelsen, så de nye kan følge med – men det ønsker vi ikke ..."

jo

jo

Kan ikke vente på KUs jobtilbud

Eske Willerslev og Anders J. Hansen har publiceret i Science og har snart lagt sidste hånd på deres ph.d.-afhandlinger. Gode tilbud fra udlandet strømmer ind. Men ingen fra Københavns Universitet

UNGE FORSKERE

Science var på pletten, da forskerparrets opdagelse blev publiceret i maj i år. De blev også trukket ind i det danske mediemaskine. En håndfuld dagbladsartikler, omtale i radio og TV blev det til i midten af april. Så de levede helt op til politikerens krav om, at danske forskere skal være meget bedre til at formidle deres resultater ud. De *solgte* deres vare:

”Det var sjovt, men det er nu rart, at der er stille igen, så vi kan fortsætte med vores arbejde i fred og ro,” fortæller parrets ene halvdel, Eske Willerslev.

Publiceringen i Science har atter sat fut under deres forskerkolleger i resten af verden, og fra University of Oxford, som de har samarbejdet med, vil man hyre Eske Willerslev til en treårig forskerstilling. Desuden har både han og Anders J. Hansen fået tilbud fra Texas University, hvor sidstnævnte befinder sig i skrivende stund. Fra afdelingen for evolutionsbiologi på KU, har de imidlertid ikke fået nogen henvendelser. Dog, institutlederen Bo Vest Petersen på Zoologisk Institut vil gerne, at KU beholder dem, og han og forskningschef Lene Lange, Novozymes, samt glaciologen Dorthe Dahl-Jensen, Planet centret, arbejder hver især på at rejse penge til, at de to snart-ph.d.'er kan fortsætte deres forskning i Danmark.

”Der er ingen tvivl om, at vi helst vil blive her på KU. Vi har et fantastisk godt samarbejde med f.eks. isborekernegruppen på Niels Bohr Institutet, Lene Lange

på Novozymes og Dorthe Dahl Jensen på Planet centeret og med mikrobiologerne på afdelingen for terrestrisk økologi her på instituttet. De har været meget hjælpsomme med at give os ideer til, hvordan vi kunne løse specifikke problemer,” siger Willerslev.

”Men vi kan ikke vente meget længe på, at KU evt. på et tidspunkt giver os et tilbud. Vi bliver nok nødt til at tage imod et af dem, vi har fået udefra - ellers løber udviklingen fra os ligesom den gjorde med isborekerne.”

Så selvom de to forskere har publiceret internationalt i de bedste og mest velanskrevne videnskabelige tidsskrifter – og alene af den grund lever fuldstændigt op til de krav, der nu om dage stilles til, at man kan blive betegnet som ’rigtige’ forskere – så ser det foreløbig ikke ud til, at de to forskere falder i nåde på KU. Deres forskning ligger uden for den gængse forskning, der praktiseres på afdelingen.

”Men det er jo skørt. Det er Danmark, der har betalt hele vores lange uddannelsesforløb. Nu kunne vi betale tilbage, men i stedet bliver det for mit vedkommende englænderne, der høster frugterne. Oven i købet til en høj hyre og uden undervisningsforpligtelse ...”

En til Oxford – en til Texas

Nu skilles de to veje formentlig. Willerslev tager til Oxford og Hansen formentlig til Texas. Deres veje skilles også,

fordi deres forskningsinteresser er gået lidt i hver sin retning. Anders J. Hansens undersøger hvordan fossilt dna skades af alder – hvilket de har særlige faciliteter til i Texas. Eske Willerslev er mere interesseret i diversiteten og de store evolutionære spørgsmål, som evolutionsforskerne har diskuteret i årevis.

For tiden har de to noget nyt i støbeskeen, som de ikke vil fortælle om, for ikke at andre snupper ideen. Men i hvert fald ligger der mange spændende udfordringer i at undersøge, hvorvidt deres forfinede metode til at arbejde med gammelt og ødelagt dna og til at fjerne de mange flere hæmmere, der er i gammel jord end i moderne jord, kan anvendes til også at analysere jorden for fossilt menneske-dna.

På de bopladser, hvor man ikke har fundet menneskeknogler, vil man kunne bore et hul i jorden og lede efter menneske-dna i borekernen og af den vej få helt ny viden om de tidligste mennesker. Netop i området omkring Beringstrædet skete den tidligste indvandring til Amerika. Dna-analyser af borekerner fra bopladserne kan måske fortælle, hvem indvandrerne var.

lpm

Tosomheds-forskning: Ukompliceret parløb

Forskerne samarbejdede på trods af meget uens arbejdsstil

Eske Willerslev og Anders J. Hansen fandt sammen allerede undervejs på biologistudiet. De var begge tiltrukket af de store linier i evolutionen og mindre af detalje biologi. Det var grundkurset i evolutionsbiologi, som de selv underviser i nu, og kurset i menneskets udviklingshistorie, der holdt dem til ilden.

Det har været et ukompliceret parløb. De bliver begge stærkt inspirerede af de videnskabelige artikler, de læser, får vilde ideer og holder sig ikke ydmygt tilbage for store tanker. Men de er ikke to alen ud af et stykke. Hansen er familiemennesket, og Willerslev lever på

KU fra tidlig morgen til sen aften og nat – samtlige ugens syv dage. Han kan slet ikke lade være.

”Det kan godt være, det er meget nørdet, men jeg synes jo, det er interessant,” siger Willerslev.

Gennem de seneste tre år har han holdt en eneste ferie, en uges skiferie.

Det nytter ikke at spørge til Willerslevs hverdag. Han møder op på kontoret eller i laboratoriet og ser, hvad dagen bringer. Måske kommer der en specialestuderende forbi med et spørgsmål. Måske får han en henvendelse fra en forsker på en udenlandsk institution.

Og hvis ikke, skriver han på artikler og udtænker hvilke spor den fortsatte forskning skal følge. Han bruger ikke kalender, men glemmer ikke møder og undervisning.

Nu skilles de to forskeres veje formentlig. Willerslev tager til Oxford og Hansen formentlig til Texas. Men det ryster dem ikke. De er vant til at samarbejde med forskere på tværs af landegrænser, så de er ikke i tvivl om, at de stadig vil kunne blive en stor hjælp for hinanden – selv om de også har fået forskellige faglige interesser.

lpm

Forskere af den rette støbning

I to gram jord fra den sibirske tundra opdagede to unge danske forskere genetisk byggesten, som kan beskrive 300.000 år gamle økosystemer. Her er lidt af historien bag ...

Willerslev & Hansen ved mammut'en i Zoologisk Museum ...

Den danske offentlighed hørte om dem i midten af april gennem en håndfuld dagbladsartikler og omtale i radio og TV: "Jordklump afslører en hel verden".

Det fremgik kun indirekte i artiklerne, at Eske Willerslev og Anders J. Hansen er indbegrebet af gode gammeldags forskere, der tror på en idé og ikke helmer, uanset hvad omgivelserne mener, og uanset hvad der er 'comme il faut'.

Deres vedholdenhed har givet pote og ført til flere publiceringer i velansete videnskabelige tidsskrifter som f.eks. Science, PNAS (Proceedings of National Academy of Sciences) og American Journal of Human Genetics. De er pt. ved at lægge sidste hånd på deres respektive ph.d.'er, men allerede nu flyder det ind med frierier til dem fra udenlandske universiteter. Men fra KU? Ikke en lyd!

Ny viden om klimatiske ændrings indflydelse

Deres opsigtsvækkende forskning tager sit udgangspunkt i dengang, de var specialstuderende og gav sig til at arbejde med at trække fossilt plante og mikrobielt-dna ud af isborekerner fra Grønland. Det var overhovedet ikke muligt, fik de at vide. Sådant var reaktionen i hvert fald hos enkelte af Willerslev og Hansens nærmeste kolleger på afdelingen for evolutionsbiologi, Zoologisk Institut, Københavns Universitet. Dog ikke hos den nu pensionerede professor Bent Christensen. Det var faktisk ham, der plantede tanken hos dem. Han var nysgerrig efter at vide, om man kunne spore organismer, der båret af luften, kunne være landet på iskapperne rundt omkring i Grønland.

Willerslev og Hansen ville egentlig helst have kigget på fossilt menneske-dna, men det fik de ikke lov til, fordi det forekom usandsynligt, at de ville kunne 'rense' materialet for moderne dna.

"Faktisk var det endnu mere usandsynligt, at vi skulle kunne få noget ud af den mange tusinder år gamle is. Det var et totalt long shot, og det tog os to år at udvikle metoden til at undgå forurening og

trække brugbare oplysninger ud," siger Eske Willerslev.

Stor var overraskelsen, da deres analyser afslørede plante- og mikrobielt dna fra mange forskellige arter. Bedriften blev publiceret i det internationalt velansete tidsskrift PNAS. Ikke blot havde de vist, at fossilt plante- og mikrobielt DNA er bevaret i iskerner, men deres resultater gav også ny viden om klimatiske ændrings indflydelse på biologiske systemer gennem tid. Siden fulgte publiceringer i flere andre højt respekterede videnskabelige tidsskrifter f.eks. i Science i 2001 hvor de havde en artikel i om det moderne menneskets oprindelse.

De fik en idé

Med så epokegørende opdagelser ønskede de to kandidater naturligvis at fortsætte deres forskning, men der kom ingen tilbud om ph.d.-stipendier fra KU's side. Tiden gik, og pga. offentlighedsloven af deres resultater var mange andre forskergrupper verden over gået i gang med at udvinde dna fra isborekerner. Eske Willerslev og Anders J. Hansen besluttede derfor at arbejde med permafrost i stedet, og ansøgte Villum Kann Rasmussen Fonden om midler til driften og ansættelse af en laborant. Fonden meddelte, at den ville støtte projektet med 1,8 mio. kroner under forudsætning af, at de to fik ph.d.-stipendier.

"Så blev KU nødt til at få hænderne op af lommen. Det var jo gode penge i det for universitetet," siger Eske Willerslev.

Permafrost-prøverne fik de fra russiske forskergrupper, der arbejdede i Sibirien omkring Bering-strædet, og mens forskerparret sad og analyserede for plante-dna i det clean-laboratorium, de selv havde opbygget på KU, fik de ideen: "Hvorfor undersøger vi ikke også jorden for dna fra dyr?" Det var endnu et long shot, men ikke desto mindre trak de en mængde viden om fortidens dyr ud af en lille 2 grams klump jord på størrelse med en sukkerknald.

De fandt dna fra moderne og uddøde

dyr, bl.a. mammut, steppebison, vildhest og en hidtil ukendt moskusokseart, og i en anden prøve, der var op til 400.000 år gammel fandt de plante-dna fra mindst 28 forskellige arter. Hidtidige ældste fund af fossilt-dna er 'kun' ca. 50.000 år gamle. For at sikre sig at der ikke var tale om en forurening, sendte de prøver til University of Oxford, hvor man opnåede de samme resultater.

Evolutionens store mysterier

Igen havde de bevist, at noget, som ingen troede muligt, kunne lade sig gøre. For ikke at tale om de perspektivrige implikationer. Nu behøver forskere med interesse for fortidens mammuter, steppebisoner m.fl. ikke at være afhængige af de forholdsvise få skeletter og knogler, der er dukket op af jorden. De kan med simple boreprøver afdække, hvilke dyrearter der har eksisteret, hvilke planter der har dækket jorden, afgøre hvornår mennesket kom til, og hvor det kom fra. Med andre ord, de kan afdække økosystemets sammensætning.

"Vores resultater gør det muligt at give nogle gode bud på nogle af evolutionens store mysterier, som har været diskuteret i årevis. Vi kan se af vores data, at busk- og mossamfund accelererede for 10.000-11.000 år siden til fordel for urter og græsser i nordøst Sibirien, dvs. netop i den tidsperiode, da megafaunaen uddøde. Man véd fra maveindhold fra fossiler, at mammut, vildhest, bison osv. hovedsagelig levede af græsser. Så ændringerne i vegetationen giver en meget god forklaring på, hvorfor de uddøde," siger Eske Willerslev.

"Derudover kan vi af dna-analyser af jord, der er 19.000 år gammel se, at der var både mammuter, bison, hest, moskusokse og rensdyr. Vi kan altså med sikkerhed sige, at de var der på det tidspunkt. Det er et af de emner, der har været meget diskuteret – var de der under det sidste glacial maksimum, eller var de der ikke?"

lpm

England: Hidsig debat om universiteters formål

Skal universiteter være instrumenter for vidensøkonomien – eller skal de søge sandheden, lyder spørgsmålet som blev startet af Undervisningsministeriets talsmand

Normalt ville forskerverdenen tage med kyshånd imod en fremstående politiker, som tør tage hul på en åben diskussion af forskningens og uddannelsers formål. Dette sker alt for ofte sker dette kun indirekte gennem prioriteringer, som sker bag lukkede døre og igennem økonomiske dispositioner. Men den engelske undervisningssekretær (*Education Secretary, red.*) gjorde det i maj.

Problemet var det, han sagde: ”Jeg har ikke noget imod nogle middelalderhistorikere rundt omkring af dekorative hensyn, men der er ingen grund til, at staten betaler dem”.

Undervisningssekretær Charles Clarke fulgte op på tidligere angreb på ”læring for læringens egen skyld” ved at sige, at han mente, at staten kun skulle betale for højere uddannelse, som havde ”åbenlys anvendelighed”.

Mindre optaget af de klassiske fag

Bemærkningerne faldt over for en forbløffet forsamling på 300 personer på et provinsuniversitet og blev senere refereret i landspressen. Og først stod han ved sine ord, idet talsmænd for ministeriet uddybede:

”Det han i bund og grund siger er, at universiteter eksisterer for at bidrage til den britiske økonomi og til samfundet i de udfordringer, som stilles af den stadigt accelererende globale ændringsproces”, hed det. ”Nogle vil hævde, at universiteter er samfund af lærde, som skal fungere uden nogen statslig indblanding; at de er en gruppe af folk, som kommer sammen for at tænke tanker på hvilken som helst måde. Charles Clarke mener, at det er en absolut legitim definition på et universitet, men det fører ikke uden videre til en forklaring eller retfærdiggørelse af, at staten skal bidrage med alle ressourcer til universiteterne”.

Han havde også tidligere i et avisinterview antydnet, at klassiske studier er spild af tid. Han sagde, at det da ville være kedeligt, hvis et studiegebyr på 3000 £ om året ville betyde, at filosofi døde ud og tilføjede så: ”Men jeg er meget mindre optaget af de klassiske fag”. Det medførte spørgsmål i Underhuset.

Svar: Filister-bølle

Clarke, som er uddannet i matematisk og økonomi, blev straks angrebet hårdt fra historikere og andre humanister. Præsidenten for Royal Historical Society sagde, at historisk viden er essentiel for et humanistisk og civiliseret samfund – at undervisningssekretæren burde vide, at det direkte og indirekte bidrager til den nationale økonomi

gennem arven fra industri og turisme.

Præsidenten for det historiske samfund, Michael Biddiss sagde: ”Måske hr. Clarke og hans spindoktorer håber at inspirere koblet af politiske *Yahoo'ere* (*Iarmende opportuniste, red.*), som – i forsøget på at gøre New Labour endnu mere illiberal – i stigende grad må føle sig fristet til at at gentage Nikita Khrushchevs udtalelse: ”Historikere er farlige folk – de er i stand til at ophidse alle ...”.

Blandt de mere usminkede kommentarer var en professor, der sagde, at uddannelsessekretæren ønsker et samfund af ”utænkende robotter”. Sekretæren for det engelske universitetslærerforbund AUT var oprørt over ”den snævre nyttetænkning”.

Professor Gill Evans fra Cambridge University: ”Med en filister-bølle som ham i spidsen for uddannelses-budgetteringen, må vi søge med alle midler at beskytte jobs for historikere og lignende ...”.

Uddannelsessekretæren: Djævelens advokat

Herefter tog debatten rigtig fart, og Clarke henviste nu til, at han havde spillet djævelens advokat. Han prøvede at rejse den filosofiske årsag til at samfundet har universiteter.

En række fremtrædende universitetsfolk holdt møde med undervisningsministeren og sekretæren og en af de deltagende rektorer – som alle fremtrådte anonymt bagefter – sagde: ”Clarke sagde, at videregående uddannelser eksisterer for at tilpasse sig samfundsændringer og at deres fremmeste funktion er at bidrage til nationens økonomiske nytte, men at andre søgte at overbevise ham om, at universiteter er til for at søge efter sandheder”.

En anden rektor refererede udsagnene som en provokation med en bagtanke: ”Jeg tror han prøver at skabe en bred debat og dermed folkelig opbakning blandt skatteyderne, så han kan retfærdiggøre, at læring for læringens egen skyld er så vigtig, at staten skal støtte det”.

Men efter en uge i stormens øje benægtede han sine første udsagn: Han havde spillet djævelens advokat for at rejse en diskussion af, hvad universiteter er til for. Han har intet imod middelalderhistorikere, udtalte han: ”Hvad jeg har sagt ved en række lejligheder er, at det middelalderlige koncept for universiteterne som et samfund af lærde kun er en meget begrænset retfærdiggørelse for at staten skal betale universitets-apparatus'et. Det er de bredere sociale og økonomiske roller for universiteterne, som retfærdiggør mere signifikant statsstøtte”.

Hans udsagn var taget ud af deres kontekst og gjort til en sensationel nyhed.

Mennesker til forskel fra grise ...

Hans tilbagemelding blev dog ikke taget for gode varer. Han blev beskyldt for, at han hævder at forsvare de klassiske, ”rene” akademiske studier, samtidig med at han argumenterer med en tilgang, som devaluerer de samme studier (THES-leder 16. maj).

Han blev mødt med en storm af protester. Økonomen Peter Levin konstaterede: ”Clarke fortjener nogen ros for at stille spørgsmålet om, hvad universiteter er til for. Det er bare besynderligt at det først stilles efter, at hans ministerium har produceret sin strategi for de højere uddannelser ...”.

Daniel Deme, som havde oplevet den Tjekkeslovakiske kommunismes instrumentelle tilgang til videnskab, valgte en satirisk anekdote for at udstille Clarkes instrumentelle tilgang: En journalist fra partiavisen interviewede således i 1950'erne en fremtrædende astronom og spurgte:

- ”Det er meget godt at I forsker i fjerne galakser og stjerner, men hvorfor ikke skænke Jeres umiskendelige talent til emner, som kan blive direkte anvendt af vores kommunistiske samfund?”

- ”Fordi det eneste som adskiller mennesker fra grise er, at menneskene sommetider vender deres øjne mod skyerne ...”, lød svaret.

Også støtteerklæringer

Men Clarke fik også støtteerklæringer:

”Clarke synes ikke at have sagt, at universiteterne ikke skal tage sig af forfølgelsen af viden for dens egen skyld, men nærmere at det er nytteløst, hvis ny viden er ude af stand til at kaste nyttigt lys på den verden vi lever i i dag”, sagde fx Sara Perkin, som også mente, at Clarkes udsagn var udtryk for en ”utålmodighed over for de akademiske formål som sker helt adskilt fra den rigtige verden”.

Andre takkede ham på trods af, at de er meget uenige:

”Han er forkert på den, men har dog sat en debat i gang, som politikerne ellers aldrig begiver sig ud i, fordi de foretrækker, at beslutninger tages bag lukkede døre. Trods alt: Han kunne jo bare have holdt sin mund, og ladet alle tro, han var intelligent ...”

jo

Kilder: THES 9 maj, 16 maj, 23 maj, 30 maj.

Cambridge: Direkte demokrati

- under angreb fra politikere, universitetstoppen og administratorer

- *Cambridge i maj*

"Oxbridge - Oxford og Cambridge - er faktisk de eneste engelske universiteter, som er totalt uafhængige. Særlige fundatser under University Act i 1887 sikrer det akademiske selvstyre på netop de to universiteter mod ekstern indblanding. Reformen kan således kun besluttes internt, ikke af politikerne i Parlamentet. I Oxford er der lukket lidt op, og nu er turen kommet til Cambridge ..."

Professor i middelalderhistorie, **dr. Gill Evans**, har de seneste år stået som den mest ihærdige - nogle vil sige *forbenede* - forsvarer af det akademiske selvstyre i England. Hun har været den fremmeste talsmand på Cambridge University mod de reformforslag, som er stillet fra universitetsledelsens side. Det har gjort hende til en kendt person i *akademia* i England.

Hidtil er nogle af ledelsens vigtigste forslag blevet nedstemt, men de gennemføres løbende, så Evans er travlt beskæftiget.

"Universitetsledelserne - presset af politikerne - vil underminere selvstyret. Men på Cambridge er forskersamfundets store indflydelse på styring, økonomi og prioriteringer udtryk for et direkte demokrati. Det skal bevares og ikke erstattes af et system hvor politikerne og industrien sender delegater ind, som skal fremme bestemte interesser".

Styrket ledelse og svækket forskersamfund

Reformforslagene - *hvis intention ligner den danske universitetsreform, blot langt mindre radikalt* - går ud på at styrke rektors og centraladministrationens magt på bekostning af det menige akademiske samfund. Argumentet er, at der skal ske en modernisering af Cambridge' selvstyre, dels i kølvandet på afsløringer af en katastrofal dårlig styring af nye studieadministrative systemer og en deraf følgende dårlig økonomi. Og dels er det fremtvunget af Undervisningsministerens umiskendelige trusler om, at hvis der ikke sker en åbning udadtil - "mod samfundets behov" - kan det betyde beskæring af statens bidrag til universitetet.

Universitetsledelsens forslag går derfor ud på at effektivisere de styrende organer, at give topledere mere magt og lade eksterne personer komme ind: "Det er klart et forsøg på at få mere businesslike standarder ind på universitetet. Der tales om kommercielle samarbejder, spin-off, management, entreprenør-ånd osv ..."

Et af problemerne ved ledelsens modernisering er, at det vil give stor magt til bureaukratiet: "Management - teknikere i administrationen - vil få mere magt, og det vil erodere den kollegialitet, som findes igennem det akademiske selvstyre i dag".

Et andet forslag går ud på, at midlertidigt forskningsansatte også skal have stemmeret i de interne organer: "Det lyder jo meget tilforladeligt, men det er min frygt, at de vil have kortsigtede interesser i fx at tiltrække eksterne forskningsmidler, koste hvad det vil, fordi det kan sikre deres ansættelser. De vil derfor have fælles interesser med ledelsen og business-folket. Og derfor sælger de ud af den akademiske frihed ...", siger Evans som opponerer mod forslaget.

Nytteorientering

Den engelske universitetspolitik er præget af, at politikerne tænker instrumentelt: Nogle håbede på, at skiftet fra den ultrakonservative Thatcher til New Labours Tony Blair ville give mere luft, men i stedet er Thatchers politik stort set fortsat.

"Mange i regeringen og i bureaukratiet tænker nytteorienteret. Forskning skal have et anvendelsesformål. Universiteternes uddannelser skal være træningscentre for industrien. Osv.", siger hun.

Kommercialiseringen er godt på vej på Cambridge; det tydeligste udtryk er måske de partnerships som er indgået med BP, Microsofts Bill Gates, Marconi: "Det akademiske arbejde er købt af sponsorer. Regeringen er ligeglad med at forskningen er kompromitteret; de er interesserede i en anden finansiering, så statens udgifter lettes ..."

De forskningsevalueringer (RAE) som rutinemæssigt gennemføres og som følges op af økonomiske belønninger/straffe fungerer som en enorm disciplinering og styring af aktiviteterne, især på de universiteter, som ikke ligger i den absolutte top.

"Jagten på bevillinger fylder meget. Det er en uimodståelig glidebane, fordi fokus flytter sig og får en instrumentel tænkning ind.

Tavse akademikere

Gill Evans får mange personlige sympati-tilkendegivelser. Da hun offentligt kaldte undervisningsministeriets uddannelsessekretær for en "filister-bølle" (se forrige side) fik hun 30 emails dagen efter med ros for udtrykket.

Kommercialiseringen er allerede trængt ind på Cambridge universitetsbibliotek: Gill Evans ved Coca-Cola-maskinen i kantinen ...

Men ellers er det et underligt demokrati for tiden. Da der blev foranstaltet en underskriftsindsamling på Cambridge mod reform-forslagene var det kun en ud af hver tiende modstander, som ville signere: "Mange er afventende og frygtomme. De som sidder i faste stillinger vil ikke gøre sig utilbens med deres ledere, fordi de håber på forfremmelse eller tillæg. Og de som aspirerer til jobs vil ikke udstille sig med risiko for, at ødelægge deres chancer".

Evans selv var meget længe om at få et professorat. Hun aspirerede siden 1986, men fik det først for få år siden: "Det var ved at blive en national skandale", siger hun, men fortæller i øvrigt om en af fordelene ved at være kendt kritiker i offentligheden:

"Høj profil - out of risk".

jo

Frankrig: Fængsler før forskning

Også de franske politikere har problemer med at leve op til deres underskrift på Barcelona-erklæringen

Forskningsprojekter bliver sat i stå, deltagelse i internationale konferencer bliver trukket tilbage, varslede kontraktforlængelser bliver ikke til noget. De franske forskere er dybt urolige. Deres regering har skåret ganske betragteligt i det offentlige forskningsbudget. Eller rettere regeringen har annulleret *sidste års* såkaldte kreditter, og den franske forskningsverden oplever en hovedløs opbremsning. I alt er der blevet annulleret kreditter for 117 mio. euro, hvoraf omkring 38 af millionerne går ud over den nationale forskningsorganisation CNRS (*Comité National de la Recherche Scientifique*). Planlagte indkøb af udstyr til laboratorier er blevet droppet her og nu, og planlagte forskningsprojekter er gået i vasken, inklusive projekter, der var initieret i samarbejde med udenlandske forskergrupper - med mistillid til følge.

Det er ikke blot et problem for CNRS selv, at organisationen rammes så hårdt af nedskæringerne i de statslige forskningsmidler. Fraværet af midler har allerede ramt hele det franske forskningsmiljø, fordi CNRS er modtager af en fjerdedel af de franske forskningsmidler og har et omfattende samarbejde med universiteter.

Ligesom i Danmark ryster man på hovedet over politikernes dispositioner og har svært ved at se logikken, når landets forskningsminister **Claudie Haigneré** samtidig siger, at præsidenten, premierministeren og forskningsministeren selv er overbeviste om, at forskning er essentiel for at bane vejen for en fremtid for landet. Ligesom herhjemme kan de slukørede franske forskere blot notere sig, at amerikanerne fortsat investerer massivt i forskning, for ikke at tale om Japans forskningsprioritering - på trods af alvorlig økonomisk krise.

Ikke tradition for samarbejde med industrien

"CNRS har bl.a. måttet indstille betaling til online adgang til videnskabelige tidsskrifter. Det er virkelig et stort problem for mindre forskningsenheder", siger **Matthieu Sainlos**, ph.d.-studerende ved Collège de France, Laboratoire de Chimie des Interactions Moléculaires. Endnu har han ikke selv mærket følgerne af nedskæringerne - han er tæt på at lægge sidste hånd på sin ph.d.. Men fra at føle sig relativ sikker på at kunne fortsætte

med sin forskerkarriere i Frankrig, er han nu begyndt at undersøge mulighederne andre steder.

Den feterede kemiker, **Hervé This**, der har specialiseret sig i 'molekylær gastronomi' afviser al klynk. Han samarbejder med alle de berømte kokke i Paris, holder foredrag, udgiver bøger og holder i det hele taget aldrig fri: "Fordi jeg kan lide det, jeg beskæftiger mig med. Sådan er det med forskning. Man skal være engageret. Så er der heller ingen problemer med at få midler til sit arbejde".

Hervé This har aldrig brugt ét eneste minut på de romantiske forskningsansøgninger, som f.eks. EU-programmerne betjener sig af. Han bliver nemlig blot ringet op: "Vil De være med på et projekt? Vi skal nok udfylde og koordinere, De skal bare skrive under."

Men der er ingen, der ringer til Matthieu Sainlos, uanset hvor engageret han er. *Har han som alternativ overvejet et samarbejdsprojekt med en rig industrivirksomhed?*

Det ligger ham meget fjernt. Tydeligtvis ikke af uvilje. Det er bare slet ikke faldet ham ind - der er ikke tradition for samarbejde med det private erhvervsliv.

Patenter og Barcelona

I det svenske Dagens Nyheter kunne man (31. marts) da også læse, at samarbejdet mellem de franske forskermiljøer og industrien er dårligt. Der er minimal mobilitet mellem forskningsinstitutioner og industri. Fransk industri satser kun meget lidt på forskning og udvikling, og de franske forskere er ikke gode til at tage patenter.

Nu spørger man sig i Frankrig - ligesom i Danmark: *Hvordan vil regeringen leve op til Barcelona-erklæringen?*

Det orker Alex Kahn, direktøren for l'Institut Cochin, hvor man bl.a. forsker i cancer, slet ikke at give et bud på. Han noterer sig bare, ifølge et interview i den franske avis Libération (2. april), at de radikale budgetnedskæringer er, hvad man kunne forvente af en højre-regering. Bortset fra de Gaulle mindes han ikke nogen højre-regeringer, der ikke har beskåret forskningsbudgetterne.

"Højrefolkene foretrækker at investere i fængsler", siger han.

Tavse

Set oppe fra vores breddegrader beatet end de danske ditto.

Kunne man forestille sig, at de franske universiteter en dag bliver ledet af udpegede bestyrelser?

Den franske historiker, sociolog, lektor og forfatter Vincent Duclert tænker meget længe, før han svarer undrende: "Jamen de franske universiteter er jo uafhængige og i stor udstrækning autonome. En status der blev forstærket efter 1968".

Og hvad mener den danske journalist egentlig med spørgsmålet? Rektor er jo den øverste myndighed, og han eller hun bliver valgt af studenter og ansatte. Det er klart som blæk: "Hvis der f.eks. opstår ballade på universitetet, må politiet ikke blande sig. Kun rektor kan give ordre til, at politiet skal rykke ind", siger Vincent Duclert.

Vincent Duclert

De franske intellektuelle synes således at have deres tankers frihed, men det står ærligt talt sløjt til med den måde, de forvalter den frihed på, mener Vincent Duclert. De intellektuelle fordyber sig i deres respektive specialer og løfter kun med få undtagelser blikket og anvender deres viden og indsigt til at perspektivere og analysere verden for almindelige dødelige.

"Gennem de seneste 20-30 år har vi i Frankrig talt om 'de tavse intellektuelle'", siger Duclert, der i sit arbejde bl.a. har beskæftiget sig indgående med Dreyfus-affæren. Dvs. affæren, der fik de franske lærde og videnskabsfolk ud af deres elfenbenstårne og med Émile Zola i spidsen anklagede regeringen for justitsmord.

lpm

intellektuelle

er franske intellektuelle meget mere fremme på
Men i Frankrig selv er man ikke imponerede

Undtagelserne

I dag skal man kigge langt efter ånden fra Dreyfus-affæren og fra modstanden mod krigen i Algeriet og 68'-oprøret. Vincent Duclert opregner, at der kun har været tre undtagelser eller 'kampe' gennem de seneste 30 år.

Den første var modstanden mod den ekstreme højrebølge, der ramte landet i slutningen af 1970'erne.

Den anden var den kamp, som sociologen Pierre Bourdieu (1930-2002) førte an. Med sin omfattende undersøgelse af de sociale vilkår i Frankrig – udgivet i bogform "La Misère du Monde" – påviste han som videnskabsmand, at det stod elendigt til. Og han veg ikke tilbage fra at benytte sit videnskabelige arbejde politisk og lade sine synspunkter blive hørt. En 'rigtig' intellektuel i traditionel fransk forstand. Aktiv både i teori og handling – som Sartre.

Den tredje kamp har været ført af nyhedsmagasinet *Nouvel Observateur*'s redaktør Jacques Juillard, der i sagen om Bosnien fastholdt, at Serbien var aggressoren. (Det er en fejde, som har dansk parallel i striden mellem Stjernfelt/Eriksen og Per Jacobsen, red.).

De intellektuelle dumpede

"Undtagelserne har vist, at der stadig kan være bid i de intellektuelle, men de dumpede til prøven efter den 21. april 2002. Kun meget få reagerede, da Le Pen gik videre til 2. runde i præsidentvalget".

Vincent Duclert er noget nær rystet. Et er, at kun få beskæftigede sig med den nye ekstreme højrebølge før valget - man håbede måske, at den ville gå i sig selv igen. Noget andet, at begivenheden ikke førte til nærmere selvansøgelse efterfølgende.

Ifølge Vincent Duclert er han og kollegaen Christophe Prochasson de eneste i hele Frankrig, der har udbudt et universitetskursus om 21. april – om forudsætningerne og om følgerne for det franske samfund. Og de har sammen med ca. 50 andre intellektuelle - fortrinsvis venstreorienterede – forenet sig i et forsøg på at sprede viden. De vil udgive skrifter om

sociale og politiske strømninger og har allerede udgivet det første. Det udkom 21. april i år og handler netop om tiden efter 21. april 2002.

"Vores udgivelser er til det store publikum. De er ikke elitære. Vi mener, det er et vigtigt og nødvendigt arbejde. Kald os bare idealister og gammeldags. Vi er ligeglade. Vi arbejder videre".

Har mistet den universelle tilgang

En af forklaringerne på de intellektuelles tavshed eller magelige tilbagetrækkethed er sådan set indlysende, mener Vincent Duclert. Med Mitterrand i spidsen for republikken blev der fra toppen arbejdet for de sager, som de intellektuelle typisk ville have blandet sig i.

"Det er positivt og fint, at det er blevet muligt at bruge sin tid på at fordybe sig i sine specialer. Men netop den store specialisering, der sker i dag har en negativ effekt på overblikket. Det er forsvundet, og dermed også interessen for politik og solidaritet. Intellektuelle af i dag er eksperter inden for begrænsede områder, uden at det i sig selv skal opfattes negativt".

Men man kan næsten sige, at de intellektuelle svigter den betydning, som oprindeligt blev lagt i ordet intellektuel.

Det var Georges Clemenceau, der i en artikel 23. januar 1898 første gang anvendte ordet. Han udledte det af ordet intellekt med henvisning til de op imod tusinde fremtrædende videnskabsfolk, lærde og andre kloge hoveder, der havde skrevet under på protestskrivelsen mod justitsmordet på Alfred Dreyfus. Clemenceau skrev sarkastisk 'alle disse intellektuelle'.

Rusland: Massefyringer blandt forskere

- og korrupcion ...

Videnskabsakademiet - som fordeler offentlige forskningsmidler - er en arv fra det gamle Sovjet og det gør det svært for fornyelsen i dag:

"Det har været et selvsupplerende forum, og består i dag af 70-årige, som ikke har fornemmelse for nutidens krav. Det er en akademisk lobby, som fungerer som velfungerende interessegruppe – fagforening – for nogle bestemte systeminteresser", lyder yngre forskeres samstemmende kritik.

I Sovjettiden var forskere ansat under Videnskabsakademiet, i militæret, i institutter eller på universiteterne. Mens antallet af forskere i Sovjet var 800.000 – 1.000.000, så findes der i dag 430.000 researchers.

"De ligger mange personlige tragedier gemt i fyringerne, for folk som tidligere havde ansættelsessikkerhed må nu leve på en lille pension, på familiens almisser eller hutle sig igennem i servicebranchen, hvis de kan finde arbejde.

"Det er ikke nødvendigvis sådan, at liberaliseringen har betydet, at de bedste blev tilbage. De gamle bureaukratier er bevaret og de har haft magten i omstillingsperioden. Så det har ikke altid været kvalitet som afgjorde, hvem der blev og hvem der blev. Men det er omvendt også klart, at nogle af de allerbedste har søgt til udlandet og at Rusland har oplevet et stort 'brain-drain' på den konto", forklarer ledende seniorforsker Irena Dezhina. "Men nogle af de forskere, som søgte ud, arbejder ikke længere på høj-niveau med deres fag. Jeg kender adskillige, som fortæller mig mere om deres hus og materielle levestandard i USA end om deres forskning ..."

Korrupcion

Der er mange universiteter i Rusland, men ikke alle er af lige høj kvalitet. At ikke alle lærere viser den store entusiasme kan måske skyldes lønnen, som i provinsen kan være ned til 100 US \$ pr. måned, mens den i Moskva vil være 300-400 \$.

Selv professorer supplerer deres løn med privattimer med studerende. Men også korrupcionen er udbredt: "Flere unge søger universitet, og der går da mange historier om, hvordan studerende er sluppet igennem optagelseskra-vene eller en stopprøve gennem 'en gave' til de rigtige personer. 50 dollars til systemet kan gøre forskellen – og det er desværre blevet mere udbredt efter systemskiftet", fortæller en kilde.

Universiteterne er ikke længere for hvem som helst. De er betalingsuniversiteter, det giver sociale skævheder og spidse albuer - men de studerende tager deres studium alvorligt: "De som klager over de nye vilkår glemmer hvordan det var for 20 år siden, hvor det var andre privilegerede og en anden type korrupcion", siger den samme kilde.

Se de følgende sider...

lpm

jø

Rusland: Totalomstilling

Den sociale, økonomiske og politiske usikkerhed præger også forskerne

- Moskva i marts

”Hvad der sker de næste 5-10 år. Det er science-fiction, det kan ingen ved sine fulde fem forudsige for samfundet er på nogle måder præget af anarki ...”

Ledende seniorforsker Irina Dezhina er fra Institutet for Økonomisk Transition, og FORSKERforum har opsøgt ”Forandrings-institutet” for at få pejlinger på de enorme forandringer og spændinger, som det russiske samfund gennemlever. Der findes nemlig næppe nogen metropol, der i fredstid har gennemlevet så store forandringer som Moskva i tiåret 1991-2001. Fra at være en by domineret af osende Ladaer og Moskovitz’er findes der nu store Mercedes’er og BMW’er i et stort antal. Fra at vareuddet var meget begrænset og tilfældigt findes der nu internationale mærkevarerbutikker i et antal og med et udvalg, som slår København flere gange – også på prisen. Fra at være et sted, hvor det var svært at finde anstændig mad i en restaurant og hvor tjenerne var påfaldende uengagerede, så findes der nu spisesteder af høj kvalitet og med tjenerne, som er ude på ’business’.

Markedsøkonomien har sat sine spor, på godt og ondt.

Bedst at være under 40 år og sund

”Forandringerne har været så store, at ingen tør forudsige, hvad der vil ske nogle år frem. Folk planlægger fra uge til uge, fra måned til måned. Det er bedst at være under 40 år og sund. Det er farligt at leve her, fordi ens livsgrundlag er blevet meget usikkert med markedsøkonomien – mens det gamle sovjet gav beskyttelse og en relativ sikkerhed”.

Den økonomiske situation er kaotisk, der er enormt rige og magtfulde oligarker på den ene side og en meget stor del af befolkningen, som har oplevet materielle forringelser af deres livsvilkår siden Sovjettiden. Og statens økonomi er elendig, beskatningen er nærmest vilkårlig, så staten opererer inden for en meget snæver ramme”, forklarer Irina Dezhina.

Politisk usikkerhed

Også andre forskere, som FORSKERforum taler med, giver udtryk for fundamental usikkerhed, også for den politiske frihed:

”Rusland oplever for tiden så store sociale, økonomiske og politiske ændringer og usikkerheden er udbredt. INGEN kan forudsige, hvad der vil ske i de nærmeste år – og jeg er da meget bevidst om, at ALT kan hænde”, siger en kendt humanioraprofessor, som ikke vil nævnes med navn.

Politisk sidder der en magtfuld elite, som nok arbejder på reformer, men der er indbygget begrænsninger, fordi statsøkonomien er elendig og fordi den samme elite er en del af det gamle magtapparat og har arvet et embedsmandskorps fra sovjettiden. For FORSKERforums udsendte ser der ud til at være etableret en situation med *dobbelt-magt*: På den ene side er der givet fri bane for den uhæmmede kapitalisme, så menigmand må slås for sin økonomiske og materielle eksistens, og på den anden side er de politiske og bureaukratiske strukturer præget af, at Perestrojka ikke var en revolution eller et opgør, som gjorde op med de gamle systemer og apparatnik’er.

Den parlamentariske udvikling er højest usikker. Ved det sidste valg fik kommunisterne mange stemmer, og der er ingen tvivl om, at flertallet af dem over 40 år synes at de nye tider er meget svære og længes tilbage til sovjettiden. En del af de yngre synes derimod, at de nye vilkår giver større frihed og muligheder.

Fra femårsplaner til kommerciel tilpasning

Irina Dezhina arbejder i smeltediglen mellem den gamle sovjet-produktion og kommerciel tilpasning.

”Privatiseringen af det gamle Sovjet var anarki og ikke en kontrolleret proces. For visse kræfter i vesten kunne det ikke gå hurtigt nok. Der skete en privatisering af (natur-) ressourcer natten over, og det betød, at enkelte oligarker og nogle forudseende vestlige firmaer pludselig disponerede over enorme rigdomme”.

Teknisk videnskab og naturvidenskab er de applikerbare felter af størst interesse. Og der er forskning og højteknologi i Rusland, som absolut er konkurrencedygtig med vestens: ”Bioteknologien er på et højt niveau. Den farmaceutiske viden er stor, men det er meget svært at komme ind på det marked, fordi patenter og varemærker beskytter den etablerede vest-industri. Fra ubåde har vi store viden om akustik”.

Den militær-industrielle forskning i Sovjet var på et højt niveau, men den sektor er fortsat fortrolig og derfor er det vanskeligt at applikere viden herfra til kommerciel brug. Mange forskere inden for ingeniørvidenskaberne har fortsat fortroligheds-klausuler i deres kontrakter – og også Dezhina har viden, som hun ikke må delagtiggøre offentligheden i.

”I Rusland er der kamp om historien.

Lige efter perestrojka skete der det, at arkiverne blev åbnet – men så blev de delvis lukket igen i perioden op til 1996. Arkivadgangen er blevet meget mere bureaukratisk og tidskrævende. *Gammel-apparatnik’erne* – kommunister og midaldrende personer – prøver at tilbageholde kilder med mere ubekvemme sider af historien. Der er ingen liberaliseret bevidsthed ...”

Nikita V. Petrov fra menneskerettighedsorganisationen MEMORIAL er frustreret. Han oplevede de gamle sovjetdage, dernæst åbenheden under perestrojka og senest en ny tillukning af systemet: ”Arki- vernes kontra-revolution ...”

1992: Åbning med sensationer

Under sovjettiden – og sågar også under Gorbatjovs Glosnost – skulle man have skriftlig tilladelse fra en statslig institution for at kunne få arkivadgang. Forskeren skulle personligt ’cleares’, og det skete normalt ved, at man kom med høj personlig status eller en anbefalings-skrivelse.

Det ændrede sig med perestrojka fra august 1991. Kommunistpartiets arkiver – og delvis også KGBs – blev overgivet til en statslig forvaltning. Arkiverne blev åbnet, og man påbegyndte udarbejdelsen af en ny arkivlovgivning, som skulle ”fremme forståelsen af landets historie”. En forældelsesfrist på 75 år blev ændret til en 30-årig: ”Dengang var der udbredt enighed om, at politiske dokumenter eller KGB-akter, som ikke absolut afslørede statshemmeligheder af betydning for nutiden, ubetinget burde være omfattet af åbenhed. Der var dog en debat om ’renvaskning’ af KGB-agenter, og desværre gik ’demokrater’ af hensyn til faren for ’heksejagt’ med på indskrænkninger”, forklarer Petrov.

Der opstod også et par arkivskandaler:

”Der blev hentet ’sensationelt materiale’ frem, nogle reelle og andre tvivlsomme, som blev trykt i dagspressen. Det udnyttede systemet til at indføre visse begrænsninger i adgangen, men i dag er det mere end svært at vurdere, om disse sensationer blev iscenesat. Systemet slog i hvert fald flere fluer med et smæk. Dels tjente nogle personer penge på udleveringen, og dels fik systemet argumenter for ’genoprettelse af den gamle arkiv-politik”.

Resultatet blev en indskrænkning, hvor arkivtilgang i 1992 var 3,5 gange så stor som i de følgende år 1993-1994.

Renvask af arkiverne?

Der blev indført bureaukratiske manøvrer, som kan forhindre frigivelse af dokumenter i årevis.

jø

om arkivadgang

De sovjetiske arkiverne blev åbnet op i 1992, men så lukket til igen i årene efter. Og i dag sidder kritiske forskere frustrerede tilbage, fordi de mest penible akter er mørkelagte ...

Dr. Kirill Andersson er leder af statsarkivet for Social og Politisk Historie, og dermed en magtfuld mand, hvad angår arkivadgang til parti-arkiverne

Stramningerne skete løbende i perioden 1992-96, og medførte absurditeter som at dokumenter fra partiet 1952-63 var tilgængelige i 1992, men ikke efter 1996!

Der blev indført en procedure, hvorefter omtalte personer skulle acceptere arkivadgang, ”af hensyn til privatlivets fred”, men det fremgår ikke klart, at det gælder nulevende personer. For arkivarerne er der derfor store muligheder for manipulation og tilbageholdelse.

Petrov kan således udpege præcise begivenheder og tidsperioder, hvor der er totalt lukket for arkivadgang. Arkivadgangen til visse dokumenter er tilmed blevet så selektiv, at den kun kommer ”visse kredse” til gode, hvilket fx giver de hemmelige tjenester store muligheder

for at ”renvaske” arkiverne, påpeger han.

”I dag er arkivadgangen ikke klart defineret, og man kan spørge om den politiske vilje er der til det? I MEMORIAL mener vi, at åbenhed skal sikre indsigt i statsmagten og dermed være med til at sikre menneskerettighederne”.

”En 30-årig arkivfrist er måske forståelig i civiliserede og demokratiske stater. Men her handler det om en totalitær stat, hvor der blev praktiseret total hemmeligholdelse, hvorfor der også skal tilsvarende radikale åbningsmekanismer til. Samtlige kræfter, som er imod det nye Ruslands politisk kurs, kan udnytte ikke-tilgængeligheden i arkiverne for at forhindre oplysningen af et retvisende forståelse af UdSSR-staten”, slutter Petrov.

Systemet:

Lykkeriddere søgte sensationer

Petrovs beskyldninger tilbagevises af systemets repræsentanter, fx af dr. Kirill Andersson, som er leder af statsarkivet for Social og Politisk Historie, som indeholder alle Centralkomiteens referater og alle Stalin-optegnelser. (*Arkivet blev oprettet i 1921-23 som arkivet for Marxisme-Leninismens historie. red.*)

”99 pct. af arkivet er åbnet. Resten handler ikke så meget om stats-hemmeligheder, men mere om psykologi. I 1991 kollapsede det kommunistiske system. Arkiver blev åbnet og det handlede pludselig om dissident-historie.

Men også lykkeriddere søgte sensationer i arkiverne, og 1992 blev åbningen af Stasi-arkiverne et eksempel på, hvordan det ikke skal gøres. Enhver kunne sende en anmodning til arkivet. Nu kunne enhver snage i sin og andres historie, agenter blev hængt ud til skade for dem og deres familier, men der var også offerfamilier som blev udstillet mod deres vilje. Det fik tragiske resultater. Det ville vi ikke opleve her, derfor er noget klassificeret, med begrænset adgang til visse dele af det biografiske materiale”.

Visse nulevende personer og deres efterladte har fået mulighed for at begrænse arkiv-adgangen for uvedkommende. Som eksempel nævner Anderson, at den tyrkiske digter Nazim Hikmet – som levede i eksil i Moskva – ikke har ønsket dele af sine korrespondancer gjort offentligt tilgængelig.

Telefonen:

Arkivarens største fjende

Aktivlederen nævner helt praktiske forhindringer. Det russiske bureaukrati og det hemmelige politis nidkærhed satte sig spor i papirarbejdet – og dermed i arkiverne: ”Der findes utroligt pedantiske optegnelser, meget er bevaret for eftertiden, men der mangler også dokumenter, som er taget ud af arkivet. Men det afspejler sig, at telefonen – som er arkivarens største fjende – faktisk blev indført under Stalin. Og det fortælles, at han brugte den flittigt, når han skulle kommunikere med Moskva fra sit feriested i Georgien”.

Til slut fremfører han med et skævt smil det motto, som kan være den passive arkivar motto og enhver forskers frygt: ”Fortid er fortid – lad de døde tage sig af døden”.

Rusland: Stalin døde i går, men han lever i dag ...

Sådan lyder et historiker-mundheld fra sovjet-tiden, som fortsat har aktualitet, for blandt historikere og samfundsinteresserede diskuteres Stalin gerninger og rolle stadig. Og der er groft sagt tre tilgange til Stalin: De retfærdighedssøgende, de pragmatiske og de rehabiliterende ...

- Moskva i marts

D. 5. marts 1953 var det 50 år siden Stalin døde. Man russerne er ikke færdige med ham. Han er direkte – og indirekte – en fortsat kilde til bitter strid.

En ting kan de dog blive enige om: ”Stalin er et modsætningsfyldt spørgsmål for russerne. Men en diskussion – som nogle i Vesten formulerer det, om Hitler eller Stalin var værst, er fuldstændig irrelevant for russerne. For lidelserne under nazisterne var så store, at det ikke er noget seriøst tema”.

Men her stopper enigheden også, for i den officielle historieskrivning kan der groft sagt kan lokaliseres tre positioner: En retfærdighedssøgende, en pragmatisk og en rehabiliterende.

Historikeren Nikita V. Petrov fra menneskerettighedsorganisationen MEMORIAL studerer en avis fra Stalintiden

Vanskeligt opgør: Erindring og fortrængning

Boghandlernes hylder bugner med mere eller mindre sensationssøgende opgør med Stalin-tiden. Ruslands opgør med sin stalinistiske fortid har meget vanskelige vilkår: Det kræver et opgør med legender, og det er en kamp for realiteten.

Livsvilkårene efter murens fald har paradoksalt nok ikke lettet på den folkelige erindring. ”Vel er der kommet større politisk frihed, men størstedelen af befolkningen oplever, at de har fået mere usikre livsvilkår og mange ældre har oplevet en materiel forringelse. Intellektuelle – og mange historikere – afviser Stalin, men få blandt almindelige men-

nesker. Der er desværre ingen interesse i samfundet for et opgør med Stalin: Man vil glemme og leve med heltelegender; det er meget russisk ...”, forklarer historikeren **Nikita V. Petrov** fra den russiske menneskerettigheds-organisation MEMORIAL.

”Livsvilkårene er så svære efter indførelse af markedsøkonomien, at der er opstået en nostalgi i store dele af befolkningen og måske mest iblandt de ældre: Der er en drift efter stærke mænd, og store ledere, samtidig med at folk glemmer – og ønsker at fortrænge – Stalin”.

Hvordan leve under et totalitært regime?

Selv om russerne tilsyneladende ønsker at glemme, så findes der en folkelig erindring, som overleveres fra generation til generation. Da MEMORIAL for nogle år siden bad børn skrive deres familiehistorie, blev den beskrevet gennem forældres og bedsteforældres beskrivelser. Og de historier viste, at de almindelige borgere udmærket kendte til Stalins terror-regime, som man blot fandt måder at leve med. Mange kendte til folk, som blev straffet.

I Vesten spørger man, hvordan russerne kunne leve under et så totalitært regime fra slutningen af 1920'erne og helt op til 1989?

”For almindelige mennesker var det et givet livsvilkår: Det handlede om at overleve. Det var meget svært at være dissident, og de få som var, var ’skæve eksisterer’ på den ene eller anden måde”, forklarer **professor Alexander Kamenskii** fra Moskva Universitet. ”Folks basisoplevelse er ikke naiv. Russerne er ikke blinde, men pragmatiske – børn tror ikke på den officielle historie. Børn er et ekko af, hvad de hører derhjemme. På bundlinjen i den almindelige russers livshistorie står ’overlevelse’. Russerne er pragmatiske, så det er ikke et spørgsmål om, hvem der støttede et militaristisk regime under kommunisterne. Langt de fleste var apolitiske, som ville undgå problemer”.

Nogle historikere peger på, at en stor del af sovjet-befolkningen faktisk støttede styret. Man oplevede at have ydre fjender med atomtrussel (Vesten) og indre kontrarevolutionære, som måtte mødes med hårdhed fra Statens side. Det er derfor alt for simpelt uden videre at beskrive Stalin som folkefjende.

MEMORIAL: Aldrig for sent til opgør

MEMORIAL repræsenterer de retfærdighedssøgende.

”Det er en meget svær kamp om den russiske historie. Mange ønsker

ikke opgøret med vores egen historie. Opgøret sker derfor i en subkultur som MEMORIAL, der ikke er støttet af offentlige midler, men af Soros- og Sakharovfondene. Men der er ingen artikler i dagspressen, som foreholder almindelige mennesker oplysninger om fx Stalin. Det er for pinefuldt”, forklarer Petrov.

Stalin blev slettet fra den pæne parti-historie efter den 20. partikongres i 1957. Det betød, at den officielle partihistorie blev skilt fra Stalins personlighed. Men der blev aldrig lavet et konsekvent opgør i historiebøgerne og Stalins grav blev aldrig flyttet fra Kremles mure. (*Der var dog ikke offentlig adgang til gravstedet på hans dødsdag i marts, red.*)

”Det er vanskeligt at være historiker, fordi forandringerne i det russiske samfund er så voldsomme. For ældre historikere, som er uddannet i det gamle system, har nogle stereotyper i bevidstheden. Mange af dem sidder stadig på ledende poster, og det sætter nogle særlige betingelser for fagenes udvikling. Men vi har oplever selvfølgelig også den modsatte trend, den post-moderne hvor alt er lige gyldigt – men den samme tendens findes jo også i vesten”.

(**Professor Kamenskii**)

”I en konsekvent historie-forståelse var Stalins stat kriminel, og ofrene har ret til en officiel rehabilitering. Derfor er det en skandale, at vi aldrig har fået det endelige opgør. Men bortset fra det folkelige ønske om at fortrænge, så ønsker mange i systemet også glemsel. Arkiverne afslører, at Stalin var en Grusom despot, men også at Lenin, Krustjof var del af den samme historie - samt at Stalins periode er grundlaget for Putins periode. Perestrojka førte jo ikke til en udrensning eller fornyelse af personerne i de magtbærende lag”, forklarer Petrov.

MEMORIAL oplever faktisk det modsatte af et opgør: ”I disse år sker der en rehabilitering, ikke officielt, men indirekte. Sandt nok har indførelse af ’demokrati’ ført til den tankefrihed, hvor der har været en strøm af Stalin-historie: Der er afdækningen af Gulag og ’offerhistorie’, men vi hører også den anden side ’Stalin den Store’ ...”

Putin om historien: Landvindinger og fejltagelser

I Rusland er der meget specielle attituder til historien. Man er meget sensitiv

Boghandlernes hylder bugner med mere eller mindre sensationssøgende bøger om Stalin-tiden

overfor historiske begivenheder og personer. Dagens politik fortolkes ind i den russiske historie, dvs. at når Putin gør noget, så bliver det nøje analyseret – også i nyhedsudsendelserne – hvad der sker i forhold til tidligere begivenheder og hans forgængere, forklarer Petrov:

”I den forstand er det et meget vigtigt signal, når fx præsident Putin fornylig erklærede om historien, at ”*der var landvindinger og fejltagelser*”. Det var en udtalelse, som kunne tolkes som accept eller tilgivelse af Stalins forbrydelser. Problemet er, hvis det bliver den officielle holdning”.

Petrov omtaler konsekvent Stalin som kriminel:

”Hvis man ser rationelt på historien, så kun én ting at være stolt af: Sejren i den store fædrelandskrig mod nazisterne (2. Verdenskrig), og i den periode oplevede man altså også en indenrigspolitisk forbrydelse: 700.000 blev arresteret og 70.000 blev dræbt af KGB! Nogle historikere vi endda hævde, at det ikke var Stalin, som slog nazisterne, men den russiske vinter ...”

Rehabilitering: Stalins uomtvistelige fortjenester

Men der er også historikere, som peger på, at en stor del af sovjet-befolkningen faktisk støttede styret.

Med den opbakning kan man ikke betragte staten – og Stalin – som adskilt fra og dominerende samfundet. Historikeren Thurston konstaterer således, at Stalinismen utvivlsomt gjorde sig skyldig i grufule forbrydelser, men at portrætter systemet alene gennem undertrykkelse, ofre og uretfærdighed er utilstrækkeligt, og det forklarer ikke stalinismens vedblivende appel.

Stalin blev forstødt fra den pæne historie i 1956. Men under Brezhnev i 1970erne kunne man opleve en rehabilitering af Stalin i film og historieskrivning. Hans terrorregime og arbejdslejre var blevet historie og der blev plads til at omtale ham som helt, fortæller **dr. Kirill**

Andersson, der er arkivleder af statsarkivet for Social og Politisk Historie (tidl. Marx/Lenin-arkivet):

”Hans uomtvistelige fortjenester blev opregnet: Moderniseringen af landbruget, industrialiseringen og sejren over nazisterne. Han skabte imperiet, gjorde landet magtfuldt og selvbevidst”, siger arkivlederen og tilføjer så en vigtig bisætning ”...og jeg taler ikke om prisen”.

”Hvis du tænker
– lad være at tale.
Hvis du taler
– lad være at skrive
Hvis du skriver
– lad være at vise det
Hvis du viser det
– bliv ikke overrasket”

Mundheld fra Stalintiden

For MEMORIAL hører arkivlederen til en af dem, som indirekte rehabiliterer. Han vil ikke selv være ved udtrykket ”rehabilitering” men siger, at det også handler om at se på Stalins fortjenester:

”Ud fra en Machiavellisk magttænkning, hvor det eneste mål for politikere er succes, var Stalin en af de største. Gorbatsjov var omvendt en god praktiker, men en elendig politiker! Som professionel historiker elsker jeg ikke Stalin og selv de bedste familier blev ramt af hans gerninger. Men han var en formidabel personlighed og politiker. Vidste du fx, at han selv skrev sine taler ...”, siger han og gentager bisætningen: ”...og jeg taler ikke om prisen”.

Men hvad var da prisen i Anderssons øjne?

”Prisen var nogle forfærdelige ting: Et utroligt bureaukratisk maskineri, som ikke forsvandt da han døde, og mange ulykkelige skæbner i arbejdslejre”.

Den pragmatiske: For sent til retsproces ...

Professor Kamenskii tilhører den pragmatiske fløj, som konstaterer, at Stalin begik

forbrydelser, som forbyder rehabilitering, men han er alligevel en del af russisk tænkning og politik. Samtidig må man have øje for historiens dialektik: ”Stalin har været død i 50 år, men han er stadig i live. Det er meget kontroversielt, og det vil måske tage 50 år mere at gøre op med ham. Det er meget russisk, del af en russisk tradition, meget kontroversielt. Det er også moderniseringens paradoks: Der skete en industriel modernisering under Stalin, men den sociale udvikling fulgte ikke med”, forklarer professoren.

”Stalin blev jo aldrig officielt erklæret ’kriminelt’, så det er et meget kompliceret spørgsmål at håndtere i den autoriserede historieskrivning. Og nu er det for sent med en retsproces. Og omvendt er en form for officiel ’rehabilitering’ ikke mulig og i øvrigt absurd, for Stalins ugeringer er alt for veldokumenterede. Og hvis en rehabilitering fx følges af krav om at historieskrivningen og bøger skal revideres, så vil det føre til skandale”, siger Kamenskii.

Kamenskii har sin fortolkning af ordene, da præsident Putin fornylig erklærede om historien, at ”*der var landvindinger og fejltagelser*”.

”Putin siger altid meget simple og banale ting. Det er primitivt, men ingen modsiger ham, fordi han har magten. Men det er absolut et problem, at hans udsagn tages så seriøst og gøres til genstand for dybsindige fortolkninger”.

Putin prøver også at bruge historikerne. I Ruslands tvist med EU om enklaven Kaliningrad, som ligger i Polen, søgte Putins embedsmænd at opsøge historikere for at kunne bevise, at Kaliningrad er gammelt russisk land, og at Rusland dermed har en historisk legitim ret til territoriet. Men ingen anerkendte historikere meldte sig, kun en ukendt ”karrieremager”, som da heller ikke blev taget alvorligt ...

6. rammeprogram: Mere frihed - og mere risiko

UNIVERS

Af RICHARD TOMLIN

Det var hektiske scener, der udspillede sig på universiteterne, da den første ansøgningsfrist for nylig nærmede sig til EU's 6. Rammeprogram (FP6). Med hele 17,5 milliarder euro til uddeling kan det næppe overraske, at bevillingsfattede forskere var ivrige efter at få del i EU's gaveregn. Men faktisk udgør ansøgningen kun begyndelsen på det arbejde, der skal til, for at få et FP6-projekt i luften.

Årsagen er, at EU har reageret på klager over det bureaukrati, der plagede projekter under tidligere rammeprogrammer, ved at give forskningskonsortiet en hidtil ukendt frihed til selv at styre projektet. Væk er de såkaldte *line-item budgets*, der specificerer, hvor meget den enkelte partner må bruge på hvad. I stedet står der nu et enkelt tal – maksimumbidraget fra EU i projektets levetid, som kan være op til fem år. Resten bestemmer konsortiet selv.

Det er også konsortiets opgave at vurdere, hvad der er den mest effektive måde at opnå projektets målsætninger – om det så indebærer, at man dropper nogle af partnerne og tager nye op undervejs. At være med ved start er altså ingen garanti for, at man også er med, når det slutter. Det er jo temmelig radikalt – det har man ikke prøvet før. Hvordan træffer et konsortium den slags afgørende beslutninger, når det omfatter f.eks. 40 forskellige forskningsgrupper fordelt på universiteterne og erhvervslivet og tilmed er spredt ud over en halv snes forskellige lande? Vi ved det ikke, men vi får snart svaret.

Risikoen for universiteterne og deres forskere er, at de hurtigt kan blive marginaliseret i de afgørende beslutningsprocesser. Virksomheder, der investerer stort i projekterne, vil gerne være dem, der bestemmer farten, og erhvervsfolkene vil påberåbe sig større ekspertise og ressourcer til at styre store projekter.

Men universiteterne investerer også voldsomt. Undersøgelser viser konsekvent, at universiteternes omkostninger ved at deltage i et EU-projekt er mindst lige så store som de beløb, der hentes igen i EU. For hver enkelte euro, der modtages, skal universiteterne bruge 1 euro af sine egne ressourcer på de faste medarbejders tid, faciliteter og faste omkostninger.

Hvad får universitetet så ud af sin investering? Sandsynligvis har det et ønske om at udvikle og udnytte kommercielt værdifulde resultater og få adgang til resultater genereret af andre medlemmer af konsortiet. Det betyder, at den intellektuelle ejendomsret er altafgørende. I FP6 er det konsortiet, der har ejendomsretten, og ikke EU, sådan som det var tilfældet i de tidligere programmer. Næsten alt er til forhandling – men partnerne skal opnå enighed, inden projektet går i gang.

Det betyder store udfordringer for universiteterne. De bliver nødt til at definere og derefter argumentere for deres interesser over for partnere, der kan prioritere meget anderledes, evaluere konsekvenserne af alternative løsninger, og forhandle sig frem til tilfredsstillende kompromisser. Tiden arbejder ikke for dem – beslutninger skal træffes inden for ganske få måneder. Den, der trækker tiden og dermed medfører risiko for, at projektstarten må udsættes, risikerer at blive smidt ud af konsortiet.

De økonomiske konsekvenser og følgerne af fremtidig forskning kan gå hen og blive væsentlige. Universiteterne vil være i stand til at klare presset kun i det omfang, at de anvender deres ressourcer effektivt. Bl.a. skal man beslutte sig for en styreform, der sikrer universitetets interesser, evaluere situationen ud fra den intellektuelle ejendomsret, vurdere hvordan investeringen i projektet kan tjenes hjem, og forhandle under svært tidspres. Det er ikke noget, der kan overlades til den enkelte forsker. For at det skal lykkes, skal der inddrages kontraktforhandlere, erhvervsudviklere og teknologioverførselseksperter, hvis kompetencer skal kombineres med forskernes.

De britiske universiteter er bedre i stand end de fleste til at tage de udfordringer op. I de senere år har mange af dem investeret i at ansætte folk med de nødvendige kompetencer. Nu skal de have gavn af den investering.

Kilde: THES 02/05
Oversættelse: Martin Aitken

Fortsat efter
750.000

Det er hvad
årligt skal
for at opfylde
skriften på
erklæringen

Følg dr
www.for

Dandyloven en rabiata model

- set i international sammenhæng, siger internationalt kendt professor.

INTERVIEW

”Den danske reform er en forskrækkende model, som underminerer universiteternes retslige autonomi. Politikerne politiserer universiteterne ved at diktere nogle meget snævre retlige rammer: Et flertal af eksterne – statsrepræsentanter og business - ind i bestyrelserne, forbud mod valgte ledere og indførelse af en strategisk tænkning, der indirekte tvinger universiteterne til at tænke sig selv som business”.

Sociologiprofessor Steve Fuller – der er internationalt kendt for sin *forskning-i-forskning* – er rystet over den danske universitetsreform. Det er meget sandsynligt, at nogle politikere og erhvervsgrænse vil opleve en gevinst på kort sigt, siger han:

”Forskningsmæssigt vil nogle anvendelsesorienterede - *'applied'* – forskningsfelter nok få en gevinst, fordi de kan trække på universiteternes ressourcer, men denne prioritering vil samtidig udtørre den langsigtede, kritiske og banebrydende vidensopbygning. Og på undervisningssiden vil politikere og erhvervsliv stille krav om, at studenterne skal specialisere sig tidligt, men det vil altså ske på bekostning af uddannelsen i det brede curriculum; studenterne vil ikke blive udrustet med en bred kvalifikationsbasis, som det moderne videnssamfund kræver i morgen”.

England: Ikke blandet sig i det indre styre

Den danske model er i international sammenhæng meget rabiata:

”Den er på nogle måder langt mere radikal end udviklingen i Storbritannien. Her er universiteterne ikke truet på det retslige plan, men statsmagten har rationaliseret økonomi og ’funding’ så hårdt, at universiteterne er tvunget til at tænke mere på business. Men den engelske regering har ikke direkte blandet sig i universiteternes indre måde at organisere sig på”, siger han.

I hele den vestlige verden er universitetsforskningen helt afhængig af eksterne bevillinger fra forskningsråd. Derfor er det helt afgørende, at der er tilstrækkelige frie bevillinger. Sociologiprofessoren finder det derfor meget bekymrende – men også logisk ud fra de danske politikernes tankegang – at der nu etableres en strategisk forskningsråd, hvis bevillinger er styret af andre kriterier end kvalitet:

”Udtryk som ’relevans’ er nysprog for, at universiteterne skal lave industrirelateret forskning! Det bekymrende er den strategiske og teknokratiske tænkning, som ligger bag – og den nye normalitet, der etableres. For det er altså en instrumentalisering, som er helt fremmed for det, der kan forbindes med frie universiteters virksomhed.

Universitetets mission

”At politikere gennem lovgivning underminerer universiteternes selvstyre er meget radikalt og vidtrækkende, for når universiteter eller fakulteter først en gang er blevet instrumentaliseret, så er det meget svært at vende tilbage til autonomien”, siger Fuller.

Det er meget farligt at instrumentalisere universiteterne, og når de danske politikere nu gør det, skyldes det manglende indsigt i universitetets specielle rolle i samfundet:

”Universiteter er måske de mest enestående institutioner, som de vestlige samfund har bidraget med til verdenskulturen! Det er de eneste institutioner, som udtrykkeligt er helliget forfølgelsen af viden som ’et offentligt gode’, dvs. noget som alle i pluralistiske og demokratiske samfund er berettiget til at nyde godt af.

Men denne ideelle mission er på vej ud af bagdøren, når eksterne interesser – om det så er staten eller industrien – nu får magt og indflydelse ...”

Se interview næste side ...

terlysning:
0.000 kr.
regeringen
evere ekstra
de under-
Barcelona-
n ...

amaet på
skerens.dk

Politikernes instrumentalisering

Kendt videnskabsforsker er skeptisk over for, om de danske universiteter kan bibeholde deres reelle uafhængighed under den nye Dandy-lov, fordi de er helt afhængige af den offentlige finansiering ...

”Der er store risici ved den voksende markedsgørelse og kommercialisering af de vestlige universiteter. Mange politikere, offentlige planlæggere og såmænd også universiteter er imidlertid så dybt involveret i processen, at de er blevet kyniske og ikke kan se fare-momenterne. Beklageligvis kan jeg konstatere, at de største forsvarere af universiteternes uafhængighed er højtoplejede, tidligere kandidater - og ikke folk på kyniske fakulteter ...”

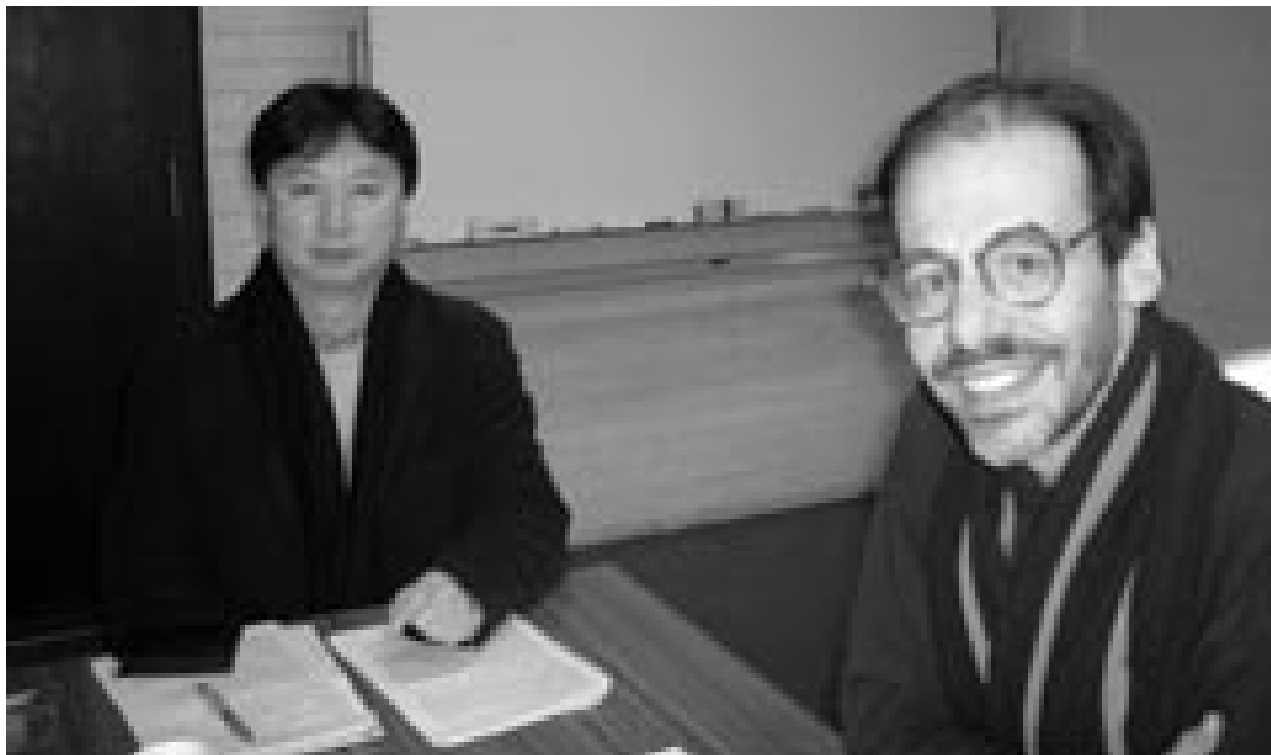
”Europæiske universiteter er *formelt* uafhængige - og det hedder sig helt sikkert også o ”Universiteterne skal kompensere for erhvervslivets manglende forskning - de skal rette op på de fejl, som andre har gjort ...”

Den akademiske frihed og universitetets samfundsopgave

Når Fuller taler om nødvendigheden af økonomisk uafhængighed skyldes det, at

grundlaget for de amerikanske universiteters uafhængighed, og det bliver alt for ofte overset, når nogen uden videre sammenligner de offentligt baserede europæiske universiteter med USAs ...”

Det er meget farligt at instrumentalisere universiteterne, og når det sker skyldes det bl.a. manglende indsigt i universiteters specielle rolle i samfundet: ”Universiteter er måske de mest enestående og vedholdende bidrag, som de

Steve Fuller (th.) taler med en Singapore-forsker

Steve Fuller er en kendt professor i sociolog samt videnskabsforsker med flere store værker om forskningens rolle i samfundet bag sig. Han var i marts på Handelshøjskolen i København som gæsteprofessor, og FORSKERforum fangede ham efter opholdet for at få hans vurdering af den danske universitetsreform.

Han ville ikke udtale sig om *den konkrete struktur* i den danske Dandy-lov, men gerne om de almene udviklingstendenser og faren heri:

”Den danske universitetsreform er meget rabiater i international sammenhæng. Der er tale om en politisering af sektoren. Eksterne interessenter kan stille krav om, at universiteterne ikke alene inddrager kvalitetsvurderinger, men også nytte- og relevans-betragtninger”.

Reel uafhængighed

Fordsætningen for universiteternes uafhængighed i såvel Europa som USA er et økonomisk råderum.

den hænger nøje sammen med den akademiske frihed:

”Hvis de danske universiteter således ikke kan skaffe sig et større økonomisk råderum, er jeg bange for, at arbejdet i stigende grad vil blive instrumentaliseret ...”

”Universiteter mister deres uafhængighed, når deres bevillinger bliver for ’responsive’ over for korttids-indikatorer, såsom studenteroptag og -indtægter, patent-indtægter, samarbejdskontrakter etc. Men den situation kan såmænd opstå for både private som offentligt ’funderede’ universiteter. I den sammenhæng skal man være opmærksom på, når der henvises til de positive erfaringer med de prestige-fyldte USA-universiteter, at deres uafhængighed er baseret på store fonde og undervisningsgebyrer / studenterbetaling. Den økonomiske uafhængighed er

vestlige samfund har lavet til verdenskulturen! Det er de eneste institutioner, som udtrykkeligt er helliget forfølgelsen af viden som ’et offentligt gode’, dvs. noget som alle i pluralistiske og demokratiske samfund er berettiget til at nyde godt af. Og her er det værd at minde om standarddefinitionen i velfærdsøkonomien for ’et offentligt gode’: Noget, som det vil koste samfundet mere at begrænse end at lade det flyde frit! På denne måde – uanset hvilken midlertidig fordel universitetet kan have ved **at begrænse videns-’flowet’** gennem særkontrakter og forskningspatenter o.lign. – så skal de langsigtede politiske og økonomiske omkostninger måles på de skævheder, som begrænsningerne skaber og opretholder”, siger han og fortsætter:

”I den forstand har universitets dobbelte mission i både undervisning og forskning fungeret som en demokratiserende funktion; forskningen overvinder traditionel viden og hierarkier. Undervis-

ning sikrer, at forskningen spredtes bredt. Det vil således være et stort problem, hvis universitetets formål indskrænkes eller instrumentaliseres”.

Universiteterne må retfærdiggøre sig

Fuller – der er uddannet på amerikanske universiteter – er i disse dage gæstprofessor i ”information science” på UCLA i Los Angeles. Han konstaterer, at også andre vestlige lande oplever forandringer i retning af **politisering, commercialisering og markedsførelse**:

”Man skal bemærke, at problemerne, som disse termer beskriver, især opleves på de offentligt finansierede universitetssystemer, så Europa er langt hårdere ramt end fx USA. Universiteterne er traditionelt knyttet sammen med nationsdannelse gennem skabelse af såvel ’human capital’ og gennem skabelse af medborgerskab. Derved bidrager de til at fremme enhver livskvalitet, selv hvis de ikke fik/får en universitetsuddannelse. Alle andre profiterer nemlig indirekte af det, de universitetstrænede gør for samfundet. Den slags begrundelser retfærdiggør skattebetalte universiteter.

Men der kommer et problem med stigende udgifter, når 2/3 – ¾ af befolkningen forventes at gå på universitetet, især hvis det fortsat forventes, at uddannelsen skal være gratis. I disse ’ny-liberale tider’ ønsker regeringerne nemlig at sænke og ikke hæve skatterne.

Det betyder, at universiteterne må *retfærdiggøre eller legitimere sig* mere tydeligt end tidligere. Og denne utvetydighed skaber en ufravigelig åbning over for markeds kræfterne. Fra nu af vil man tænke: Er denne forskning og uddannelse værd at betale til?

I denne sammenhæng forstår jeg ’politisering’ og ’marketisering’ som nogenlunde de samme ting, idet staten bare er en anden klient for den akademiske service på linie med industrien og enkeltpersoner i samfundet”, siger Fuller og slutter med at forklare baggrunden for den kritik, der af og til høres i offentligheden:

”Derfor, når universiteter beskyldes for at være ’ideologiske’ i disse dage, så er det bare en anden måde at sige på, at universitetslærerne ikke producerer den slags viden, som klienterne mener tjener deres interesser bedst...”

Kritikken: Ikke samfundsrettede nok

Blandt politikerne og erhvervsfolk lyder begrundelsen for den danske universitetsreform, at universiteterne ikke er samfundsrettede nok, at de ikke forstår at reagere på samfundets krav osv.

”Universiteter har altid været ’responsive’, men på en måde som er mere hensigtsmæssig for deres langsigtede rolle som opbyggere og konservatorer af viden, der er mere holdbar end industriens umiddelbare produktionskrav eller et politisk regimes ønsker. Universiteter blev ikke skabt for at reagere hurtigt på

markedsdrevne ændringer, for de er samtidig fokuseret på fortiden og fremtiden ved at ekskludere nutiden!

Faktisk har universiteterne levet bedst op til deres rolle, når de har spredt ideer, som har ophidset de dominerende dele af samfundet. Universiteternes lovmæssige autonomi er meget vigtig i denne sammenhæng. Universitetsfolket er berettiget skeptiske over for de selvbetjeningsønsker, som nogle eksterne interesser præsenterer; universitetsfolket er typisk forrest, når det skal forhindres, at viden gøres til en magtkilde”, siger Fuller og vender tilbage til spørgsmålet om forholdet mellem politikernes/erhvervslivets krav om universitets lydhørhed og så universitetsfolkets evne til at leve op til dette:

”Universiteter er måske de mest enestående og vedholdende bidrag, som de vestlige samfund har lavet til verdenskulturen! Det er de eneste institutioner, som udtrykkeligt er helliget forfølgelsen af viden som ’et offentligt gode’, dvs. noget som alle i pluralistiske og demokratiske samfund er berettiget til at nyde godt af.

”Nogle gange oplever jeg, at den krævede ’responsive-ness’ er meget specialiseret og urimelig. Omvendt er det selvfølgelig forkert, hvis universitetsfolket nøjes med at kommunikere med hinanden og ignorerer deres offentlige funktioner. Men heraf kan man ikke slutte – og det er meget vigtigt – at ikke-akademikere har retten til at diktere universitetets dagsorden. Nærmere betyder det, at universitetslærerne må gøre mere for at vise, at de gør sig fortjent til de offentlige bevilninger. De må retfærdiggøre sig”.

Universitetet som et fælles gode eller som vare på et marked

”Universiteter bliver kommercialiseret i disse år. Det er delvis en følge af et paradigmeskifte i forskningsstøtten. Under den kolde krig sås videnskaben som et bolværk i den nationale sikkerhed, og staten havde monopol på viden-opbygning i den offentlige interesse. Høj-energi fysikken eksemplificerer dette.

I vore dage kommer forskningskilderne fra mange sider, og staten er blot en af flere potentielle kilder. Det har gjort stræben efter viden mere behovsdrivet og forskelligartet, fordi der er forskellige behov i samfundet. Biomedicinsk forskning er et eksempel.

Den kolde krigs periode, der for befolkningen betød krav til staten om beskyttelse, betød også forståelse for statens rolle som samlingspunkt. Der var forståelse for forskning og uddannelse som et fælles gode. Afviklingen af den kolde krig betød så også en ændring i, hvordan befolkningen nu tænker på viden og forskning. Ønsket om *et enhedsligt*

og alment præget udgangspunkt er på tilbagemod. Og det er ikke til fordel for universiteterne i sammenligning med de anvendelsesorienterede vidensparker og center-konstruktioner, som kan reagere hurtigt på markedets direkte krav.

Nogle universiteter har dog reageret meget markedsorienteret ved fx at ansætte tidligere erhvervsledere som rektorer, fx har Imperial College i London ansat den tidligere chef for medicinalfirmaet Glaxo. Og denne mener, at den gyldne vej er at springe ud i konkurrencen, uanset om omkostningerne bliver at hæve studenterbetalingen til astronomiske højder, og uanset om konsekvensen er, at de forskningsområder, som ikke lever op til profitkravene, elimineres ...”

Konflikten mellem universitetslærerne og de professionelle administratorer

Fuller mener dog ikke, at universiteterne selv er uden skyld i udviklingen, hvor politikerne kræver indførelse af bestyrelser med eksternt flertal, udpegede ledere osv.

”Universiteterne har været for dårlige til at fortælle om, hvad de laver. Og internt har meget få universitetslærere haft godt at sige om, hvordan universitetet fungerer internt. Den akademiske administration ses mere som en byrde end et ansvar, og de folk som er entusiastiske og effektive administratorer får ikke den respekt, som de fortjener af deres bagland. Ikke overraskende sigtes der derfor efter professionelle administratorer - ikke-universitetslærere – til at løse opgaverne.

Men når disse *managere* så overtager administrationen reduceres institutionen til et *”instrument”*. Og denne tendens vil forstærkes, fordi der i stigende grad stilles krav om korttids-resultater, hvor løsningen bliver at hyre nye folk til nye tider/opgaver. Men tilbage står spørgsmålet om, hvad der vil tilskynde forskerne og underviserne til at forfølge risikofyldt, langsigtet og kritisk forskning, der retter sig mod dybere lag i samfundet”, siger han og tilføjer:

”Dagens postmoderne ideologi tager jo modet fra folk, som tænker i disse brede termer ...”

Nyliberal og postmoderne tankegang

På spørgsmålet om disse års forandringer er en følge af nyliberale eller postmoderne tankegang, svarer han:

”Neo-liberalisme er grundlæggende det ideologiske modstykke til postmodernismen. Begge er politisk overfladiske i den forstand, at de er ganske ’responsive’ og ’adaptive’ i deres forståelse af viden. Begge er skeptiske over for udsigten til en systematisk transformation af samfundet eller af viden gennem en overordnet teoretisk vision, og det er en holdningsløshed, som gør en dyd ud af at være ’adaptiv’ til hvad som helst. Det mener jeg er meget forkert – universitetet er ikke en illusion”.

"Microcosmographia

Universitetspolitik anno 1908

Det akademiske mikrokosmos – universitet indre politik og strategier – er en evig kamp mellem bevaring og reform. FORSKERforum bringer uddrag fra en engelsk klassiker

F.M Cornfords "Microcosmographia Academica" er en satirisk fremstilling universitetspolitikken på Cambridge University anno 1908. Teksten, der blev udgivet anonymt som pamflet, hudfletter ironisk et universitet og dets politikere der omkring år 1900 stod over for et ydre pres om at indføre afgørende reformer, fx om at åbne dørene – også for kvinder, at indføre mere moderne naturvidenskab i studieplanerne på bekostning af de religiøse forklaringsmodeller, og ikke mindst at kradsse flere private midler ind, uden at gå på kompromis med forskningsfrihed og Universitetets selvstyre.

Cornford var ved pamflettens udgivelse fellow på Trinity College og endte som æresprofessor i oldtidens filosofi. Teksten beskriver på 17 sider de universitetspolitiske partier eller rettere positioner, som han giver navne som De Konservativ Liberale, De Liberale Konservative, Nejsigerne, Udbryderne m.m. Han fortæller om korridorforhandlinger, caucus (møderne blandt partispidserne for at styre politikken). Han redegør for, hvordan man opnår indflydelse i systemet, om principperne for styret, om betydningen af disciplin og om principperne for sund og grundig læring. Bag hele teksten ligger indprentningen af betydningen af at kende og følge *de korrekte former*.

Det kan vel ikke nægtes at dagsordenen på næsten alle punkter stadig er aktuel - det er op til læserne at bedømme om de politiske strategier, taktikker og positioner fra begyndelsen af 1900-tallet også er aktuelle i vore dages kamp om reformer.

Den gamle tekst på er nyudgivet i en kommenteret udgave på – *ja gæt selv* – Cambridge University Press 1994 af Gordon Johnson. Han er både er præsident for et Cambridge College og bestyrelsesformand for CUP, og ved skæbnens ironi er han også blevet en af dem, som netop nu personificerer "moderniseringen" af Cambridge University (se artiklen s. 15).

Oh, du unge akademiske politikere

Cornfords tekst er stilet som gode råd og advarsler til den unge ambitiøse og utålmodige akademiker, "Den unge mand der vil frem":

"Den unge mand der vil frem" er en smalsporet og latterlig yngre pedant, som er grøn nok til at tro på at noget kan gøres i en fart og endog tror på at det nytter at fremkomme med konkrete forslag. Hans farligste brist er mangel på erfaring, og alt må gøres for at forhindre at han får nogen indflydelse på hvad der skal ske. Han er måske kendt for sin hang til at oprette selskaber med det formål at lave søerer om til silkepunge. Denne tilbøjelighed er ikke så farlig som den ser ud, thi det viser sig at søerne efter at have reageret på denne hvidvask med et grynt eller to, trisser tilbage og ruller sig videre i mudderet: og pungens markedsværdi noteres uændret. Den unge mand der vil frem trækkes med en samvittighed, som har det med at bryde ud pletvis, ligesom mæslinger. Når man lytter til ham får man det indtryk at han forener Brutus dyder med en lidenskab for Catos for længst tabte sager. Han indser ikke at han taber de fleste af sine sager ved at slippe Cato løs, i stedet for at binde ham forsvarligt og sætte sig på ham som erfarne folk gør.

Oh, du unge akademiske politikere, kend dig selv!

Det akademiske mikrokosmos:

Inden Cornford beskriver de universitetspolitiske partier og strategier, giver han dog et kort signalement af det akademiske mikrokosmos, fx hvad angår holdningen til undervisning og pædagogisk formidling:

"Princippet om sund og grundig indlæring går ud på at forhindre at al det postyr der er forbundet med simpel vulgær berømmelse nogensinde forstyrrer den ophøjede ro som omgiver den akademiske livsform. Det vil sige at sund indlæring er det som ingen har hørt om og en ordentlig forsker er et rosende epitete som lærde mænd, der ikke har noget om-dømme uden for universitetet og måske et let anløbet ditto indenfor, hæfter på deres ligemænd. Skulle man komme for vare at udgive en bog, lad hellere være, må man sikre sig at den er ulæselig, thi ellers vil man blive kaldt fremragende eller strålende og har dermed mistet al respekt. Der findes Universitetsforlag, støttet af staten, med det formål at producere bøger som ingen kan læse, og de lever i høj grad op til deres bestemmelse. Bøger er forelæsningsernes kilde. De bør holdes skjult for de unge, for at læse bøger og huske på hvad man har læst, så man kan gentage det, kaldes terperi, og det er ødelæggende for al sund indlæring.

Den bedste måde at beskytte de unge fra bøgernes indflydelse er for det første at sikre at de er så tørre at de ikke frister til læsning og for det andet at opbevare dem på en sådan måde at kun de der har gennemgået adskillige års træning formår at opstøve dem. En forelæser er en ordentlig forsker der er udvalgt til at undervise netop fordi han i en fjern fortid selv forstod at tilegne sig stoffet. Veltalenhed hører ikke hjemme i en forelæsning, det er et privilegium som vedtægtsmæssigt er forbeholdt den der taler til offentligheden."

Om forretningsførelse og spillets regler

Pamflettens kerneafsnit med fokus på hvordan man argumenterer for at forhindre at der gennemføres reformer der for alvor forandrer det akademiske mikrokosmos:

"Forretningsførelse eller Spillets regler falder naturligt i to afdelinger, nemlig (1) Konservativ Liberal Obstruktion og (2) Liberal Konservativ Obstruktion.

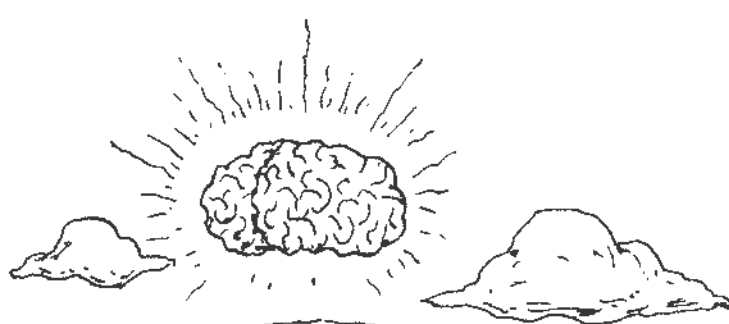
Førstnævnte er langt den mest effektive og bør altid foretrakkes for en mindre velbegrunder opposition, især fordi den giver indtryk af at man er betydelig mere fremskridtsvenlig end en hvilken som helst såkaldt reformist.

Her følger de argumenter der hyppigst bruges af den konservative liberale.

"Det aktuelle forslag forhindrer en langt mere gennemgribende reform". Den reform der tales om bør altid være en som kun blev bakket op af et par ekstremister tilbage i 1881 og som nu er helt praktisk ugennemførlig og i øvrigt ikke ønskes af nogen som helst. Dette argument kan helt uden problemer kombineres med "skråplansforudsigelsen": **"Accepterer vi dette, så er vi ude på et skråplan".** Det er en sær kendsgerning at alle forslag altid kan imødegås med begge begrundelser. Denne tilsyneladende uoverensstemmelse lader sig let opløse når der stemmes.

Et andet argument lyder at "alle instrumenter til at nå de ønskede mål allerede er til rådighed". Dette bør fremføres i sager hvor det eksisterende apparat aldrig har været brugt, og hvor det nu er så fjernt og glemt at der ikke er nogen mulighed for at det vil komme til at fungere. Er man sikker på at det er tilfældet, så kan man helt risikofrit tilføje **"det er meget bedre at alle reformer kommer indefra"** og garnere med at henvise til **"Princippet om at vaske snavset undertøj"**. Det er princippet om at det er bedre at undgå at vaske noget som helst med mindre det kan gøres uden at nogen får nys om ens trang til renlighed.

Academica"

Det tredje accepterede middel til obstruktion er det **"alternative forslag"**. Det virker som en rød klud. Så snart tre eller flere alternativer kommer på bordet, så vil det temmelig sikkert ende med at der er et flertal imod hver af dem, og at der ikke sker noget som helst.

Undvigelsesmanøveren bygger på et meget karakteristisk træk i akademisk tænkemåde. Og den illustreres af en bemærkning som: "Jeg var for forslaget indtil jeg hørte NN's argumenter for at støtte det det." Princippet er at nogle få dårlige grunde til at gøre et eller andet ophæver alle de gode grunde til at gennemføre det. Eftersom det princip bakkes ivrigt op af de fleste, er det tit den bedste taktik at argumentere lidt vagt mod den side man selv støtter. Hvis ens personlige fjender er mødt talstærkt op, så kast lidt lokkemad ud og succesen er sikker. Det er helt ufarligt at stemme med mindretallet og ingen vil opdage noget som helst.

Liberal konservativ obstruktion er mindre velargumenteret og tenderer til at benytte skældsord og trusler.

[...] Argumentet om at **"Nøjagtig det samme forslag blev faktisk afvist i 1867"** er meget stærkt i sig selv, men svagheden er at det kun appellerer til dem der husker året 1867 og også omfatter det med en usvækket interesse samtidig med at de er helt uvidende om alt hvad der har ændret sig siden da. Sådanne mennesker findes, men de er bedrøveligt få, og en del af dem er ikke længere "Unge mænd der vil frem" og som derfor kan forventes at ville stemme nej. På den måde fungerer dette argument sjældent så godt som det burde.

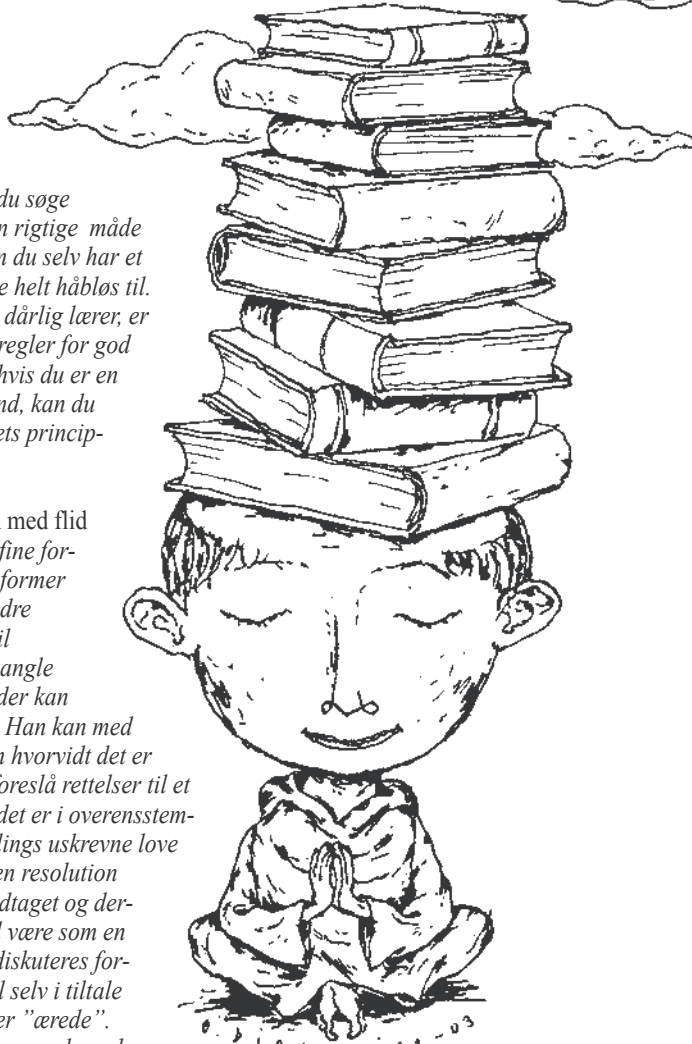
Når andre obstruktionsmetoder er slået fejl, så bør man altid prøve en gang **"Spild af tid"**. Selv om det er en grundlæggende antagelse i akademiske cirkler at tid i al almindelighed ikke er meget værd, så lægges der betragtelig vægt på at overholde te-tiden. Hvis den trues af udsættelse, så kan man bringe en hvilken som helst forsamling helt derud hvor medlemmerne i desperation vil stemme imod hvad det skal være. Den simpleste metode er **Kedsomhed**. Tal langsomt og utydeligt, lidt ved siden af emnet. Ingen akademisk formandspost er nogensinde gået til en person der ikke allerede har glemt betydningen af ordet "irrelevant", og ingen vil derfor bryde ind og fratage dig ordet før enhver i lokalet hellere vil stemme for dine synspunkter end være udsat for at høre dig tale så meget som et minut længere. Så er det du beder om udsættelse. Forslag om udsættelse som stilles et kvarter eller mindre før te-tid,

bliver altid vedtaget. Når du spiller et spil kedsomhed, er det næsten lige meget hvad du taler om, men hvis muligt skal du søge at udbrede dig om den rigtige måde at gøre de ting på som du selv har et notorisk ry for at være helt håbløs til. Hvis du således er en dårlig lærer, er det oplagt at opstille regler for god pædagogisk praksis, hvis du er en dygtig forretningsmand, kan du diskutere finansvæsnets principper osv.

Den der i sin ungdom med flid har arbejdet på at forfine forretningslivets omgangsformer i fagforeningen og andre diskussionsklubber, vil aldrig komme til at mangle procedurespørgsmål der kan bruges til spild af tid. Han kan med stor iver debattere om hvorvidt det er tilladeligt eller ej at foreslå rettelser til et tillæg, eller hvorvidt det er i overensstemmelse med en forsamlings uskrevne love at den tilbagekalder en resolution som den netop har vedtaget og derefter fortrudt. Han vil være som en fisk i vandet når der diskuteres forretningsorden, han vil selv i tiltale kalde sine nære venner "ærede". Han vil hvis muligt bruge seks ord i stedet for et og henvende sig til et uskyldigt individ som om det var et helt rum fyldt af usædvanlig smalsporede journalister. Og han formår at fylde tiden ud indtil han kommer på noget at sige, i stedet for bare at holde sin mund.

Så ofte som muligt bør man appellere til **College følelsen**. [I Danmark må vi nok nøjes med **Fakultetsfølelsen**, **Husfølelsen** eller **Institutfølelsen**, oversætterens anm.] Denne består som andre former for patriotisme i en oprigtig tro på at ens egen institution er bedre end de andres. Andre bør bestyrkes i tilsvarende overbevisning ved at man regelmæssigt bekender sig til denne trossætning i deres nærvær. Således fremmes en sund kappestrid. Det er denne følelse der gør College systemet så værdifuldt. Og det er den der mere end noget andet adskiller et College fra andre organisationer hvor hadet ikke retter sig mod rivaliserende organisationer, men mod medlemmer af ens egen organisation.

For den der har smag for vintersport, er det fornøjeligt at forsøge sig med lidt bjørnelokkeri eller tyrefægtning. Tyre er lettere at tiltrække end bjørne, man skal bare vide hvilken rød klud der virker på en bestemt tyr, de fleste går i øvrigt løs på

en hvilken som helst klud. Bjørne er mere vrantne. De skal tirres, men går på den anden side ikke løs i blindt raseri. Når de har bidt hovedet af dig vil de i øvrigt tit vende tilbage og være meget venlige. Irer kan være tyre, men ikke bjørne. Skotter kan være bjørne, men ikke tyre. Englændere kan være begge dele.

En anden sport hvor man kan spille uendelig megen tid, er **jagten på kommaet**. Sæt en kommajagt i gang og hele koblet vil styrte af sted under skrig og skrål, specielt hvis de har nogen form for literær dannelse. Der er dog grupperinger der foragter kommaer, ja selv deres respekt for ordstilling bør man nære mistro til. Jagten på kommaerne er imidlertid så ophidsende at den kan blive farlig. Når opmærksomheden er fuldstændig rettet mod tegnsætning, kan man frygte at spilllets regler brydes, og et forslag slipper igennem uden at det bliver behørigt bremsset med henvisning til dets mangler. Det er derfor klogt umiddelbart efter at nogen har nedlagt byttet at foreslå en udsættelse af mødet.

OVERSÆTTELSE: John E. Andersen

Man kender dem jo. De forskere, som med modstræbende og beklagende suk må tilsidesætte en eller anden lokal – og som regel kedsommelig – opgave, fordi tjenesten endnu en gang forpligter dem til at holde conferenceforedrag. Hvorefter de selvfølgelig tager af sted. Til udlandet.

Forskning, forstås. Så krævende. Så opslidende. Forventningspresset, konsekvenserne af igen at sakke agterud med formidlingen af nye ideer, det foruroligende ved alle de netværksaktiviteter, man går glip af, rædslen over det tomme ark. Man skulle næsten tro, at de inderst inde i deres trætte hjerter bar på et ønske om at bytte deres intense, kaotiske, intellektuelle tilværelser ud med det regelrette og strukturerede arbejdsliv, som tilhører dem, der bliver hjemme. Som professoren en gang sagde til sin sekretær: Hvis bare jeg havde den trøst at skulle arbejde fra ni til fem hver dag, ligesom Dem.

Alligevel lykkes det en gang imellem at ane det triumferende glimt bag det undskyldende smil: Vi ses, bonderøve! Så' jeg den, der er daffet! Til Firenze, Honolulu eller Melbourne. Jo længere væk rejsen går, jo sværere bliver det for dem at skjule deres fryd. For langt væk til at kunne tage familien med, for langt væk til at kunne kaldes hjem, hvis det brænder på. Dertil det besværlige ved at komme til emailen eller telefonen, hvilket jo gør det så usandsynligt, at nogen i det hele taget forsøger at få fat i én. Den ægte frihed – og så en fristende risiko for, at det glipper med afgang på returturen. En ekstra dag eller to i Buenos Aires? Hvor forbandet uheldigt.

Jeg kan allerede høre, hvordan der hyles i protest. Hvem har egentlig lyst til at rejse halvvejs rundt om jorden og så sidde og glane på et anonymt hotel i tre døgn? Og så hjemturen i et overfyldt fly med forsinkelser, manglende bagage og efterfølgende jetlag?

Ok, der er selvfølgelig mindre spændende aspekter ved at rejse udenlands. Men ærligt talt, når man nu spørger, bare lad mig komme af sted. Det kan under ingen omstændigheder være værre end at skulle sidde hjemme på kontoret med administrativt arbejde på en regnevejrdsdag i maj. Og hvis vi skal være helt ærlige, så tåler en lang weekend i provinsen ingen sammenligning med en tur til Venedig eller Wien. Der er ganske enkelt noget lokkende ved udlandet, det er simpelt hen spændende, uimodståeligt. Det kan godt være, at forventningens glæde viser sig at være størst, men de fleste ville nu nok alligevel vælge risikoen for at blive skuffet, og så lade det komme an på en prøve på skatteborgernes regning.

Uanset hvor højt protesterne må lyde, er det altså svært at tro, at det eksotiske

Så bliv dog hjemme...

Sommer er kongressæson. Nogle forskere glæder sig, mens andre ser til med undren og måske misundelse, fx sekretariatsleder Valerie Atkinson ved York Universitet

rejsemål skulle være noget, der nærmest er påtvunget folk i et krampagtigt forsøg på at lokke kunder i butikken, uden at hele den akademiske klike er indforstået. At global kommunikation nu er så udviklet og så let tilgængelig, må jo betyde, at det næppe er nødvendigt at forlade computeren for at udveksle tanker og ideer.

Så hvad er det, der sker, når den engagerede universitetslærer lader sig transportere til eksotiske omgivelser med gyldne sandstrande, palmer og en viftende varm sommerbrise? Eller til det pulserende liv i en ny storby? Sidder de virkelig i deres auditorier, mens de i søgen efter intellektuel inspiration ihærdigt forsøger at lukke sollyset og alle fristelserne ude? (Der er som bekendt meget få konferencer i Sibirien). Eller vrister de sig fri af den akademiske trædoms snærende bånd, klasker på med faktor 15 og styrer direkte i retning af poolens cocktailbar? Unægtelig svært at tro i nogle tilfælde, men jeg er alligevel parat til at sætte mine sparsomme pensionsmidler på spil og vove den påstand, at de fleste nok finder tid til *lidt uskyldig adspredelse*. Og hvis det ikke lige skulle være spændende nok med fortovscafeer og de røde lygters kvarterer, så er der jo som regel også mu-

seer, lokalarkitektur og oldtidsminder at gå på opdagelse i.

Når det kommer til stykket, ligger det tiltrækkende måske nok i en kærligmen mulighed for at være til på en anden måde, fuldstændig som det er tilfældet med andre rejselystne. Den forsagte, boglærde type kan godt forvandles til et balstyrt vilddyr, når bare tidsrummet er betryggende begrænset. Og de mere vovede kan frådse i alverdens fristelser i sikker forvisning om at befinde sig langt væk fra mindre mobile kollegers misundelige blikke.

Ikke fordi, at det administrative personale ikke har mulighed for også at komme af sted. Det sker skam, at vi slår os løs. For en måneds tid siden var vi for eksempel mange, der spændte af begejstring samledes til vores årlige konference. I Derby.

Og det er altså Derby i Derbyshire, og ikke Derby i Connecticut, USA. Hvis nogen skulle være i tvivl.

Valerie Atkinson er sekretariatsleder ved York University, England.
Oversættelse fra THES 23-05-03: Martin Aitken